

HØRINGSNOTAT

FORSLAG OM

- UTVIDELSE AV VIRKEOMRÅDET TIL AKVAKULTURDRIFTSFORSKRIFTEN (VARE- OG TJENESTEPRODUSENTER),
- NYE KRAV FOR Å HINDRE, OPPDAGE OG BEGRENSE RØMMING,
- ENDRING AV KRAV VED BRUK OG UTSLIPP AV LEGEMIDLER,
- ENDRING I FORSKRIFT OM REAKSJONER, SANKSJONER MED MER VED OVERTREDELSE AV AKVAKULTURLOVEN OG
- TILPASNINGER FOR HAVBRUK TIL HAVS.

Høringsfrist 31. mars 2021.

Høringsvar sendes til postmottak@fiskeridir.no.

Innholdsfortegnelse

1. Oppsummering av forslaget	3
2. Innledning	4
3. Bakgrunn	5
3.1. Vare- og tjenesteprodusenter i akvakulturnæringen	5
3.2. Rømming av oppdrettsfisk	5
3.3. Krav ved bruk av legemidler mot lakselus	7
3.4. Havbruk til havs	7
4. Gjeldende regelverk (akvakulturloven)	8
4.1. Personelt og geografisk virkeområde	8
4.2. Miljøhensyn	8
4.3. Overtredelsesgebyr	9
5. Forslag om utvidelse av virkeområdet til akvakulturdriftsforskriften - vare- og tjenesteprodusenter	9
5.1. Vare- og tjenesteprodusenter inntas i (deler av) akvakulturdriftsforskriften	10
6. Forslag om nye krav for å hindre, oppdage og begrense rømming	12
6.1. Årsaker til rømming	12
6.2. Kompetanse	14
6.3. Beredskapsplan	16
6.4. Journalføring	17
6.5. Plikt til å forebygge og begrense rømming	18
6.6. Gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming	20
6.7. Nøyaktighet for antall fisk	23
6.8. Meldeplikt ved rømming og mistanke om rømming	25
7. Forslag om endring av krav ved bruk og utslipp av legemidler	26
7.1. Krav ved bruk av legemidler mot lakselus	27
7.2. Forbruk av legemidler mot lakselus	27
7.3. Miljøeffekter ved bruk av legemidler	29
7.4. Brønnbåtselskap og andre vare- og tjenesteprodusenter inntas i (deler av) akvakulturdriftsforskriften	32
7.5. Bruk og utslipp av legemidler	33
7.6. Melding ved tømming av badebehandlingsvann tilsatt legemidler	37
7.7. Forslag til endringer av § 15 Bruk av legemidler og andre kjemikalier	39

8. Forslag om endring av forskrift om reaksjoner, sanksjoner med mer ved overtredelse av akvakulturloven – overtredelsesgebyr	40
8.1. Vare- og tjenesteprodusenter inntas i akvakulturdriftsforskriften	40
8.2. Gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming	40
8.3. Bruk og utslipp av legemidler	41
8.4. Teknisk standard for landbaserte akvakulturanlegg for fisk	41
8.5. Forslag til endring av § 7 Overtredelsesgebyr	41
9. Forslag om tilpasninger for havbruk til havs	42
9.1. Sikkerhetssone	42
9.2. Behandling av søknader om akvakultur til havs	45
10. Økonomiske og administrative konsekvenser	46
10.1. Innehaver og vare- og tjenesteprodusenter	46
10.2. Allmennheten	48
10.3. Forvaltningen	48

1. Oppsummering av forslaget

På bakgrunn av den økende deltakelsen av eksterne aktører i akvakulturnæringen ser vi behov for en nærmere konkretisering av hva som ligger i lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven) § 12 for vare- og tjenesteprodusenter. Det er hensiktsmessig å samle alle krav og plikter som stilles for vare- og tjenesteprodusenter så vel som innehaver av akvakulturtillatelse, og som begrunnes av miljøhensyn, i samme forskrift. Med dette utgangspunkt blir det foreslått å utvide det personelle virkeområdet i akvakulturdriftsforskriften til å bli gjeldende for vare- og tjenesteprodusenter. Reglene om vare- og tjenesteprodusenters ansvar blir på denne måten mer tilgjengelige, tydelige og skaper forutsigbarhet. Dette vil også legge bedre til rette for god samhandling mellom innehaver og vare- og tjenesteprodusenter.

Rømming er fortsatt en av de store utfordringene for akvakulturnæringen, og det foreslås derfor nye krav for å redusere risikonivået. Det foreslås konkretisering av krav og plikter knyttet til rømming for vare- og tjenesteprodusenter ved gjennomføring av aktiviteter i tilknytning til drift av akvakulturanlegg. Dette vil bety tydeligere krav om kompetanse, journalføring, beredskapsplan, aktsomhet, risikovurdering og meldeplikt ved rømming. I tillegg foreslås det ytterligere krav knyttet til gjennomføring og overvåking av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming, samt krav til bedre nøyaktighet og sikrere data om antall rømte fisk. Dette er ment å klargjøre hvilket ansvar som påhviler innehaver av akvakulturtillatelsen og vare- og tjenesteprodusenter, både når aktivitetene gjennomføres sammen eller hver for seg.

Det foreslås at alt regelverk knyttet til bruk og utslipp av legemidler mot lakselus, for både innehaver og brønnbåt, samles i akvakulturdriftsforskriften, og at transportforskriften § 22a oppheves. Forslaget konkretiserer krav og plikter for vare- og tjenesteprodusenter knyttet til kompetanse, risikovurdering og tømming. Tiltakene innført i 2017 og 2019 ved bruk av legemidler mot lakselus, særskilte detaljkrav og forbud, foreslås erstattet med funksjonsbaserte regler som vil gjelde ved bruk og utslipp av alle legemidler og ikke begrenset til lakselus spesielt (slik som i dagens regelverk).

I tillegg foreslås det endring i forskrift om reaksjoner, sanksjoner med mer ved overtredelse av akvakulturloven, slik at det gis adgang til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på eksisterende krav med foreslåtte endringer, og for brudd på foreslåtte nye krav. Endringen som foreslås i virkeområdet for akvakulturdriftsforskriften, vil medføre at overtredelsesgebyr kan anvendes som sanksjon også mot vare- og tjenesteprodusenter. Det foreslås også at det kan ilegges overtredelsesgebyr ved overtredelse av kravet om rømmingsteknisk rapport for landbaserte anlegg.

Havbruk til havs, dvs. en nautisk mil utenfor grunnlinjene, er omfattet av dagens akvakulturregelverk og alle forslagene i dette høringsnotatet. For akvakulturanlegg til havs vil det være nødvendig med en sikkerhetssone rundt anlegget, der ferdsel og fiske er forbudt. Det foreslås forskriftsfestet en sikkerhetssone på 500 meter til havs som vil gjelde for enhver person og ethvert skip og fartøy samt annen innretning som kan navigeres. I dag gjenspeiler ikke tildelingsregelverket etablert rettstilstand til havs, det er derfor behov for at dette forskriftsfestes.

Samlet inneholder forslaget nye krav og plikter for både innehaver av akvakulturtillatelse og vare- og tjenesteprodusenter. Forslaget innebærer også nye sikkerhetssoner ved akvakulturanlegg til havs med forbud mot fiske og ferdsel som vil gjelde for alle.

Forslaget innebærer at det må gjøres endringer i:

- forskrift 17. juni 2008 nr. 822 om drift av akvakulturanlegg (akvakulturdriftsforskriften).

- forskrift 20. desember 2013 nr. 1675 om reaksjoner, sanksjoner med mer ved overtredelse av akvakulturloven (forskrift om håndheving av akvakulturloven).

Som følge av forslaget foreslås det at:

- forskrift av 27. februar 2017 nr. 273 om endring i forskrift om transport av akvakulturdyr oppheves.
- forskrift 22. juni 2009 nr. 961 om særskilte krav til akvakulturellt virksomhet i eller ved nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder (forskrift om beskyttelse av laksebestander) oppdateres.

Det foreslås også oppdateringer som forskriftsfester rettstilstanden knyttet til behandling av søknader om akvakultur til havs, noe som innebærer oppdatering i følgende forskrifter:

- forskrift av 22. desember 2004 nr. 1798 om tillatelse til akvakultur for laks, ørret og regnbueørret (laksetildelingsforskriften).
- forskrift av 22. desember 2004 nr. 1799 om tillatelse til akvakultur av andre arter enn laks, ørret og regnbueørret.
- forskrift av 28. august 2003 nr. 1100 om tildeling og drift ved havbeiteverksemd (havbeiteforskriften).
- forskrift av 15. desember 2014 nr. 1831 om fangstbasert akvakultur.
- forskrift av 18. mai 2010 nr. 708 om samordning og tidsfrister i behandlingen av akvakultursøknader.

2. Innledning

For å gjøre det enklere for høringsinstansene er forslagene til endringer beskrevet nærmere i ulike kapitler. Kapittel 3 beskriver kort bakgrunnen for de foreslåtte endringene, og kapittel 4 omhandler kort regelverket som ligger til grunn. De konkrete forslagene er beskrevet nærmere i fire ulike kapitler:

- Utvidelse av det personelle virkeområdet i akvakulturdriftsforskriften til å gjelde vare- og tjenesteprodusenter (kapittel 5).
- Nye krav for å hindre, oppdage og begrense rømming (kapittel 6).
- Endring av krav ved bruk og utslipp av legemidler (kapittel 7).
- Endring av forskrift om reaksjoner, sanksjoner med mer ved overtredelse av akvakulturloven – overtredelsesgebyr (kapittel 8).
- Tilpasninger for havbruk til havs (kapittel 9).

Til slutt tar kapittel 10 for seg de økonomiske og administrative konsekvenser.

De fleste endringene som foreslås i dette høringsnotatet, er endringer i akvakulturdriftsforskriften. Når formuleringen «innehaver» brukes i dette høringsnotatet, betyr det innehaver av akvakulturtillatelse. For å harmonisere med akvakulturloven brukes formuleringen «vare- og tjenesteprodusenter» i høringsnotatet og i de foreslåtte endringer i akvakulturdriftsforskriften. Innholdsmessig vil det være det samme som uttrykket vare- og tjenesteleverandører som til daglig ofte brukes. Når formulering «til havs» brukes, skal det forstås som en nautisk mil utenfor grunnlinjen, dvs. utenfor plan- og bygningslovens virkeområde.

3. Bakgrunn

3.1. Vare- og tjenesteprodusenter i akvakulturnæringen

I de senere årene har i økende grad vare- og tjenesteprodusenter overtatt helt eller delvis ulike driftsoperasjoner som innehaver av akvakulturtilatelse selv utførte tidligere. Det var da innehaver som sto for utplassering av anlegg, notvask, reparasjoner og vedlikehold i egen virksomhet. Nå kjøpes en rekke driftsoperasjoner inn fra vare- og tjenesteprodusenter, noe som innebærer at mange eksterne aktører deltar i driften, eksempelvis transport/flytting av fisk, arbeidsoperasjoner (bl.a. avlusning, notskift, ROV-/dykkerinspeksjon), levering av fiskefôr, henting av ensilasje mm. Det er heller ikke uvanlig at vare- og tjenesteprodusenter utfører arbeid uten at noen fra akvakulturvirksomheten er til stede, og til alle tider av døgnet, eksempelvis ved levering av fôr og henting av ensilasje.

Komplekse og risikofylte operasjoner på akvakulturanlegg utføres ofte i et samarbeid som involverer driftspersonell på anlegget og eksterne aktører. Bruk av vare- og tjenesteprodusenter som deltar i aktiviteter knyttet til akvakulturdriften forventes å øke ytterligere. Samtidig foregår det en stor og rask utvikling når det gjelder teknologi, arbeidsformer og bruk av digitale verktøy i akvakulturnæringen.

Uttrykket «vare- og tjenesteprodusenter» er ment å omfatte alle former for underleverandører til akvakulturnæringen, jf. akvakulturloven § 2 andre ledd, der det fremgår at deler av loven også gjelder for «vare- og tjenesteproduksjon». I Ot. prp. nr. 61 (2004-2005) side 55 uttrykkes det at vare- og tjenesteproduksjon innebærer både produsenter og leverandører av «utstyr og tjenester til næringen».

3.2. Rømming av oppdrettsfisk

Miljømessig bærekraft er en forutsetning for langsiktig utvikling og vekst i havbruksnæringen. Dette gjenspeiles i formålet med akvakulturloven, som er å fremme akvakulturnæringens lønnsomhet og konkurransekraft innenfor rammene av en bærekraftig utvikling, og bidra til verdiskaping på kysten.

I 2017 vedtok regjeringen en ny strategi mot rømming¹ som retter seg primært mot alle næringsaktører og tjenesteytere, offentlige organer og beslutningstakere. Strategien bygger på en visjon om at genetisk påvirkning ikke skal forekomme, og løser dette i to ledd:

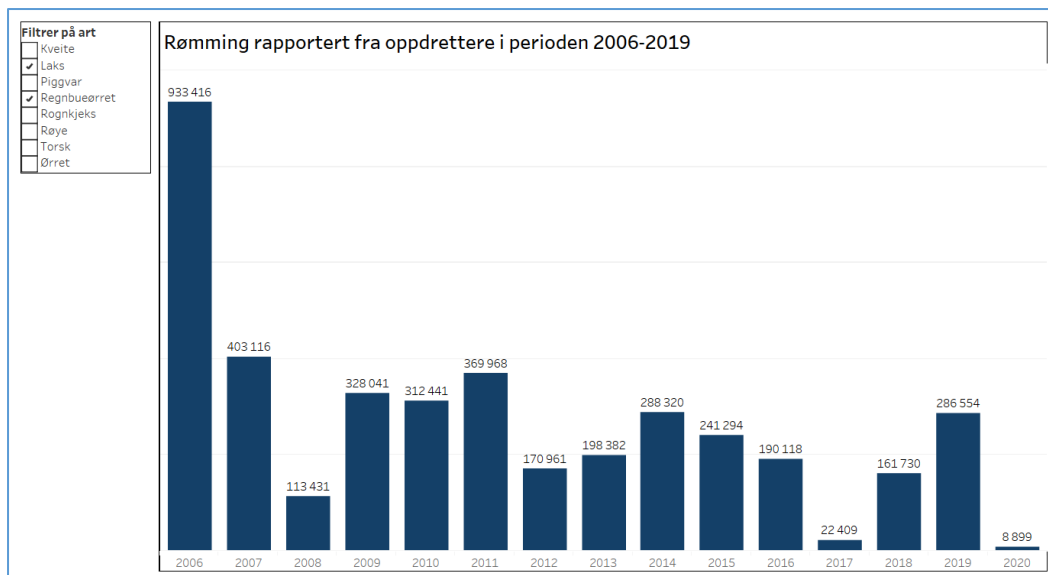
- (1) Gjennom rømmingssikker utforming og drift av akvakulturanlegg og forvaltningens risikobaserte tilsyn skal rømming av oppdrettsfisk reduseres maksimalt.
- (2) Ved eventuell rømming av oppdrettsfisk skal genetisk interaksjon i ville bestander reduseres til et minimum.

Det første leddet er den forebyggende delen av strategien. Næringen skal til enhver tid, og på en systematisk måte, drive med lavest mulig risiko for rømming av oppdrettsfisk. Når uønskede hendelser likevel skjer, innebærer det andre leddet (eller barrieren) at næringen og forvaltningen gjennomfører effektive skadebegrensende tiltak. Strategien har fem satsningsområder: Kunnskap, erfaringsformidling og dialog, sterk sikkerhetskultur, effektivt sikkerhetsregelverk og profesjonell beredskap.

Innehaver av akvakulturtilatelse har plikt til å melde fra til Fiskeridirektoratet ved rømming eller mistanke om rømming, og Fiskeridirektoratet har ansvar for å følge opp rømmingsmeldingene. Myndighetene bruker store ressurser på å føre tilsyn, og regjeringen har økt midlene til overvåking av rømt fisk i elver.

¹ [Strategi mot rømming, 31.03.2017.](#)

De senere årene har det vært flere større hendelser, og rømming fra matfiskanlegg i sjø utgjør den største andelen. Rømmingstallene i 2019 var de høyeste på flere år, der én enkelthendelse fra et landbasert anlegg sto for over to tredeler av all den rømte fisken. Fiskeridirektoratet er kjent med at det forekommer rømmingshendelser ut over dem som blir rapportert og fremgår av oversikten.

Figur 1. Rømmingsstatistikk laks og regnbueørret 2006-2019, pr. 30.4.20 (tallene for 2019 er foreløpige). Fiskeridirektoratet.

Innspill om tiltak mot rømming fra organisasjonene

Fiskeri- og sjømatministeren innkalte sjømatorganisasjonene til møte 4. oktober 2019 for å drøfte hvordan en sammen kunne arbeide for å få ned tallet på rømminger. I etterkant av møtet sendte organisasjonene et felles brev² til Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) med en rekke forslag til nye initiativ og satsninger knyttet til:

- Felles tiltak mot rømming gjennom koordinert innsats
- Utvikling av en sterk sikkerhetskultur
- Sterkere fokus på opplæring og erfaringsformidling
- Tiltak på teknisk område
- Ønskede tiltak fra NFD og statsråden

Under disse punktene omtales blant annet meldeplikt ved rømming for transport- og servicebedrifter, kompetansekrav for å forebygge rømming (kurs/opplæring), planlegging arbeidsoperasjoner, beredskapsplaner og -øvelser, kamera på båter ved håndtering av fisk og presisjon i telling av fisk.

Næringsens innspill til felles tiltak mot rømming er fulgt opp fra NFDs side med en bestilling til Fiskeridirektoratet. Flere av forslagene som foreslås i høringsnotatet, er i tråd med næringsens innspill.

² Oppfølging av møtet mellom Fiskeri- og sjømatministeren og organisasjonene den 04.10.2019. Felles tiltak mot rømming. Brev datert 11.11.2019.

3.3. Krav ved bruk av legemidler mot lakselus

Bruk og utslipp av legemidler i forbindelse med behandling mot lakselus reguleres i akvakulturdriftsforskriften §§ 15, 15a og 15b, og i transportforskriften § 22a. Kravene til vurdering av risiko for negative miljøeffekter og risikoreduserende tiltak ved behandling mot lakselus ble fastsatt i 2017. Samtidig ble det innført detaljkrav knyttet til bruk og utslipp av legemidler ved reke- og gytefelt, i hhv. 2017 og 2019. Bestemmelsene omfatter både krav til bruk av kitinsyntesehemmere (di- og teflubenzuron) og til bruk og utslipp av legemidler mot lakselus ved badebehandling og tømning fra brønnbåt.

Detaljkravene knyttet til rekefelt og gytefelt ble innført som utslag av den tids kunnskap om miljøeffektene ved utslipp av legemidler mot lakselus i akvakulturanlegg, og med henvisning til en føre-var-tilnærming. Departementet påpekte i høringsbrev av 1. oktober 2016³ at dersom kunnskap som genereres i årene etterpå tilsier at de innførte tiltakene er overflødige, er det departementets intensjon å oppheve disse, eventuelt innføre andre tiltak, for å tilpasse risikohåndteringen i samsvar med ny kunnskap.

Tiltakene som ble fastsatt i 2017 og 2019, gjelder ikke om de samme legemidlene brukes til annen behandling, f.eks. mot skottelus eller amøbegjellesykdom (amoebic gill disease (AGD)).

3.4. Havbruk til havs

Det har de siste årene vært en økende interesse for havbruk til havs, dvs. havbruk som foregår lengre til havs enn det som er vanlig i dag. Dette henger sammen med et økende behov for tilgang til areal, i tillegg til miljø- og sykdomsutfordringer i flere områder hvor det drives havbruk i dag. Samtidig har regjeringen, gjennom ordningen med utviklingstillatelser, lagt til rette for utvikling av ny havbruksteknologi, herunder teknologi som egner seg bedre for virksomhet på mer eksponerte lokaliteter.

Etter hvert som havbruk til havs utvikles kan det oppstå behov for tilpasninger av akvakulturregelverket, både i tildelings- og driftsfasen. Det er viktig at disse identifiseres og nødvendige tilpasninger blir gjort, slik at regelverket ikke hemmer utviklingen eller fører til unødige forsinkelser.

Dagens regelverk med ferdsel- og fiskeforbudssoner, hhv. 20 og 100 meter, er etablert med tanke på trafikk i kystnære områder. En sikkerhetssone på 20 meter for ferdsel vil kunne føre til betydelig risiko for havbruksanlegg lenger til havs, og i rapporten «Havbruk til havs» anbefales det en sikkerhetssone på 500 meter.

Mariculture AS fikk tilsagn om åtte utviklingstillatelser 22. februar 2019. Anlegget Smart FishFarm skal lokaliseres utenfor plan- og bygningslovens virkeområde (en nautisk mil utenfor grunnlinjene, jf. § 1-2, annet ledd). Fiskeridirektoratet har hatt tett dialog med Mariculture siden tilsagnet ble utstedt, og Mariculture ønsker å søke om lokalisering i løpet av kort tid. Fiskeridirektoratet har derfor arbeidet med å veilede søker om regelverket, som ikke er direkte tilpasset slike lokaliteter som Mariculture ønsker å ta i bruk.

Regelverket knyttet til lokalitetsklarering utenfor plan- og bygningslovens virkeområde er i dag ikke oppdatert i samsvar med rettstilstanden. Behandlingen av søknader om havbruk til havs kan også innebære større utredninger og involvering av flere og andre sektormyndigheter enn dagens behandling innenfor plan- og bygningslovens virkeområde.

³ [Høringsbrev - tiltak mot negative miljøeffekter av medikamentell behandling mot lakselus, 21.06.2016](#)

4. Gjeldende regelverk (akvakulturloven)

4.1. Personelt og geografisk virkeområde

Akvakulturloven § 3 angir det geografiske virkeområdet for loven. Første ledd bestemmer at:

«Denne loven gjelder:

a) på landterritoriet og i territorialfarvannet,

b) i jurisdiksjonsområder etablert i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone, og

c) på kontinentalsokkelen.»

Andre ledd første punktum bestemmer at loven ikke gjelder for Svalbard og Jan Mayen.

I Ot.prp. nr. 61 (2004-2005) i merknader til § 2 Saklig virkeområde fremgår det under avsnittet personelt virkeområde at *«Loven har ikke en egen bestemmelse som angir det personelle virkeområdet. I bestemmelsen om saklig virkeområde vil det være rettssubjektet knyttet til akvakulturproduksjon, jf. første ledd og rettssubjektet knyttet til vare- og tjenesteproduksjon til akvakulturnæringen som nevnt i annet ledd som angir personelt virkeområde. Ytterligere rammer for personelt virkeområde vil fremkomme av de enkelte materielle regler i loven.»*

Det fremgår videre at noen bestemmelser i loven retter seg mot allmennheten. Eksempelvis regulerer § 17 beskyttelse mot tredjemanns adferd.

4.2. Miljøhensyn

At det skal tas hensyn til miljøet er lovfestet i akvakulturregelverket:

- Akvakulturloven § 10: *«akvakultur skal etableres, drives og avvikles på en miljømessig forsvarlig måte.»*
- Akvakulturloven § 12: *«vare- og tjenesteprodusenter til akvakulturnæringen skal utføre sine oppdrag og tjenester på en miljømessig forsvarlig måte.»*

Akvakulturloven § 10 gjelder for innehaver av akvakulturtillatelse og fastsetter en miljønorm. Denne plikten gjelder fra oppstart frem til virksomheten avsluttes.

Akvakulturloven § 12 gjelder for vare- og tjenesteprodusenter. All vare- og tjenesteproduksjon som innehaver av akvakulturtillatelse benytter omfattes av bestemmelsen så lenge denne vare- og tjenesteproduksjonen kan ha betydning for miljø- og arealhensyn.⁴ Det er ikke nødvendig at leverandøren leverer en fysisk vare for å være omfattet.

Det er dermed klart at både innehaver av akvakulturtillatelse og vare- og tjenesteprodusenter har et selvstendig ansvar etter akvakulturloven. Bestemmelsene i §§ 10 og 12 inneholder den rettslige standarden "miljømessig forsvarlig", hvor innholdet endrer seg i takt med faglig utvikling og kunnskap.

Det følger av akvakulturloven § 12 første ledd annen setning at *«Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser for å sikre forsvarlig gjennomføring av aktiviteter utført av vare- og tjenesteprodusenter.»*

Departementet gjør det i Prop. 103 L (2012-2013) s. 19 *«klart at vare- og tjenesteprodusenter vil kunne underlegges krav om systematiske kontrolltiltak etter § 23 og opplysnings- og rapporteringsplikt etter § 24,*

⁴ Ot.prp. nr. 61 (2004-2005) Om lov om akvakultur (akvakulturloven), s. 66.

jf. akvakulturloven § 2 som bestemmer at lovens kapittel VI-VIII også gjelder for vare- og tjenesteprodusenter.»

Det fremgår videre på s. 99 at departementet mener at «*Det vil være naturlig at forsvarlighetskravet presiseres nærmere gjennom forskrift. Eksempelvis vil det kunne være naturlig å gjøre gjeldende flere deler av akvakulturdriftsforskriften og forskrift om internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen (IK-Akvakultur) for ulike vare- og tjenesteprodusenter.»*

4.3. Overtredelsesgebyr

Det følger av akvakulturloven § 30 første ledd at «*Et foretak kan ilegges overtredelsesgebyr dersom foretaket eller noen som har handlet på foretakets vegne overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. Dette gjelder selv om ansvaret for overtredelsen ikke kan rettes mot noen enkeltperson.»*

Videre følger det av Prop. 103 L (2012–2013) Endringer i akvakulturloven kap. 9 (s. 104) merknader til § 30 overtredelsesgebyr:

«Som det fremgår av første ledd, kan et foretak ilegges overtredelsesgebyr dersom «foretaket eller noen som har handlet på foretakets vegne overtrer loven eller forskrift gitt med medhold i loven». Det skal mye til for at en overtredelse begått av en ansatt i foretaket eller en kontraktspart – underleverandør – ikke skal være omfattet av formuleringen «handlet på foretakets vegne». Det er ikke tilstrekkelig at foretaket kan vise til at den ansatte har brutt en instruks eller at underleverandøren har brutt en kontrakt. Høyesterett har om den tilsvarende formuleringen i straffeloven § 48a uttalt i Rt. 2007 side 1684 avsnitt 22 at den ansatte har «brutt instruks på en måte som [virksomheten] ikke kunne forutsi» og om «handlemåten [må ha] et slikt klart illojalt preg at den [ansatte] ikke kan sies å ha handlet på vegne av foretaket.»

Det er altså bare der det er tale om et instruksbrudd som ikke kunne forutses, og at handlemåten har et klart illojalt preg, at det kan være på tale at den ansatte ikke handlet på vegne av foretaket.

Tilsvarende betraktning må legges til grunn for en kontraktspart. Det er grunnleggende at det ikke skal være mulig å organisere seg bort fra ansvar for overholdelse av offentligrettslige plikter. Om foretaket velger å utføre et oppdrag med egne ansatte eller å leie inn en selvstendig oppdragstaker, bør ikke ha betydning for foretakets ansvar etter loven.

I de få situasjoner der en ansatt eller en kontraktspart ikke kan sies å ha handlet på vegne av foretaket, legger departementet til grunn at ansvarsfrihet for foretaket vil innebære at den ansatte straffeforfølges eller at underleverandøren ilegges overtredelsesgebyr eller straffeforfølges.»

Forskrift om reaksjoner, sanksjoner med mer ved overtredelse av akvakulturloven angir når Fiskeridirektoratet kan ilegge overtredelsesgebyr til innehaver av akvakulturtilatelse og vare- og tjenesteprodusent.

5. Forslag om utvidelse av virkeområdet til akvakulturdriftsforskriften - vare- og tjenesteprodusenter

Vare- og tjenesteprodusenter til akvakulturnæringen omfattes av akvakulturloven § 12 og kapittel VI til VIII, og skal utføre sine oppdrag og tjenester på en «miljømessig forsvarlig måte». Det kan være vanskelig for den

enkelte vare- og tjenesteprodusent å lese hvilke konkrete krav og plikter som gjelder ved gjennomføring av aktiviteter i tilknytning til akvakulturdrift.

I forskrift om krav til teknisk standard for flytende akvakulturanlegg (NYTEK-forskriften) og forskrift om krav til teknisk standard for landbaserte akvakulturanlegg for fisk, er det nærmere konkretiserte regler for vare- og tjenesteprodusenter. Forskriftenes formål er å forebygge rømming av fisk fra akvakulturanlegg gjennom å sikre forsvarlig teknisk standard på anleggene. Videre er tømning av badebehandlingsvann fra brønnbåter regulert i forskrift om transport av akvakulturdyr § 22a første ledd. Vare- og tjenesteprodusenter er i dag ikke omfattet av akvakulturdriftsforskriften, og har eksempelvis ingen plikt til å melde fra om rømming.

Forskrift om IK-Akvakultur gjelder for både innehaver av akvakulturtillatelse og for vare- og tjenesteprodusenter, og skal sikre at det gjennomføres systematiske tiltak for å oppfylle akvakulturlovgivningen. Det stilles i § 5 krav til internkontrollens innhold, og bestemmelsens bokstav f fastsetter at aktøren skal «kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko, og utarbeide tilhørende planer og tiltak for å redusere risikoforholdene». Bestemmelsen inneholder ingen nærmere presisering av hvilke konkrete fareområder som skal risikovurderes, eller krav til innholdet i risikovurderingen for øvrig.

Det følger av § 15 annet ledd og § 37 annet ledd i akvakulturdriftsforskriften en presisering av kravene til innholdet i risikovurderingen som utføres av innehaver, når det gjelder bruk av legemidler mot lakselus og plikt til å forebygge og begrense rømming. Tilsvarende bestemmelser finnes ikke for vare- og tjenesteprodusenter.

5.1. Vare- og tjenesteprodusenter inntas i (deler av) akvakulturdriftsforskriften

§ 2. Forskriftens geografiske og personelle virkeområde

Det foreslås å utvide det personelle virkeområdet i akvakulturdriftsforskriften slik at de kravene i forskriften som er relevante for vare- og tjenesteprodusenter, også blir gjeldende for dem.

Det foreslås at andre ledd nytt annet punktum angir at vare- og tjenesteprodusenter til akvakulturnæringen som gjennomfører aktiviteter etter akvakulturloven § 12 jf. § 2, også omfattes av akvakulturdriftsforskriften, jf. «Forskriften retter seg mot vare- og tjenesteprodusenter til akvakulturnæringen som gjennomfører aktiviteter etter lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven) § 12 jf. § 2. (...)».

Andre ledd foreslås slik:

Forskriften retter seg mot enhver som har eller plikter å ha akvakulturtillatelse etter lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven) § 4, jf. § 2 og § 5. *Forskriften retter seg mot vare- og tjenesteprodusenter til akvakulturnæringen som gjennomfører aktiviteter etter lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven) § 12 jf. § 2. (...)*

§ 3. Forskriftens saklige virkeområde

Dersom akvakulturdriftsforskriften gjøres gjeldende for vare- og tjenesteprodusenter, er det behov for å presisere dette i forskriftens saklige virkeområde.

Det foreslås at første ledd angir at forskriften også omfatter «gjennomføring av aktiviteter i tilknytning til drift av akvakulturanlegg», slik at vare- og tjenesteprodusenter også omfattes av forskriften. Uttrykket «aktiviteter» brukes i akvakulturloven, jf. akvakulturloven § 12 andre ledd. I høringsnotatet og foreslåtte endringer i akvakulturdriftsforskriften brukes uttrykket vare- og tjenesteprodusenter for å harmonisere med

akvakulturloven. Det presiseres at dette uttrykket dekker arbeidsoperasjoner som til daglig utføres, men også andre aktiviteter som kanskje ikke vil omtales som en typisk arbeidsoperasjon.

Første ledd første setning foreslås slik:

Forskriften omfatter drift av akvakulturanlegg og gjennomføring av aktiviteter i tilknytning til drift av akvakulturanlegg, herunder lokaliteter hvor det ikke er akvakulturdyr.

Videre foreslås det inntatt i ny bokstav n hvilke kapitler og bestemmelser som i samsvar med høringsforslaget regulerer aktiviteter gjennomført av vare- og tjenesteprodusenter.

Ny bokstav n foreslås slik:

n) Aktiviteter i tilknytning til drift av akvakulturanlegg utført av vare- og tjenesteprodusenter reguleres av kap 1. I tillegg gjelder følgende bestemmelser: § 5 første ledd, § 6 første ledd, første og andre punktum, § 7 femte ledd, § 10 tredje ledd, § 15 første, tredje og fjerde ledd, § 37 første, andre, sjette og syvende ledd og § 38.

§ 5. Generelle krav til forsvarlig drift

Det foreslås inntatt i første ledd at også «*gjennomføring av aktivitet i tilknytning til driften*» skal være teknisk, biologisk og miljømessig forsvarlig.

Bestemmelsen foreslås endret for å sikre forsvarlig gjennomføring av aktiviteter utført av vare- og tjenesteprodusenter, jf. akvakulturloven § 12. Hva som er forsvarlig i det enkelte tilfellet, må avgjøres konkret. Det er av relevans hva slags aktivitet/operasjon som utføres av vare- eller tjenesteprodusenten. Aktsomhetskravet skjerpes ved driftsoperasjoner som innebærer høy risiko for uakseptable miljøkonsekvenser. Eksempler er aktiviteter med risiko for rømming og risiko for annen miljøskade, herunder utslipp av legemidler. Kunnskap om risikoforhold og miljøeffekter er nødvendig.

Tilføyelsen i første ledd vil ikke innebære noen materiell endring for innehaver.

Første ledd foreslås slik:

Driften og gjennomføring av aktivitet i tilknytning til driften skal være teknisk, biologisk og miljømessig forsvarlig.

§ 6. Kompetanse, opplæring mv.

Vare- og tjenesteprodusenter er i dag omfattet av akvakulturloven § 22. I merknadene⁵ til bestemmelsen fremgår det at «*Kravet til kompetanse gjelder alle deler av driften*».

Det er svært viktig at det stilles krav til kompetanse i alle ledd, og ikke bare til innehaver av akvakulturtiltattelse. Av den grunn foreslås det at kravet om faglig kompetanse i forskriftens § 6 også skal gjelde for vare- og tjenesteprodusenter. I dette ligger nødvendig faglig kompetanse for å kunne utføre sine oppdrag og tjenester på en miljømessig forsvarlig måte, herunder blant annet ved rømming og utslipp av legemidler.

Krav til kompetanse er nærmere beskrevet i kap. 6 og 7.

⁵ Ot.prp. nr. 61 (2004-2005), Om lov om akvakultur (akvakulturloven),

§ 7. Beredskapsplan

Vare- og tjenesteprodusenter er i dag ikke omfattet av krav om en oppdatert beredskapsplan i forbindelse med gjennomføring av aktiviteter i akvakulturnæringen. Det foreslåtte kravet er nærmere beskrevet i kap. 6.

§ 10. Journalføring

Vare- og tjenesteprodusenter er i dag ikke omfattet av krav om føring av driftsjournal i forbindelse med gjennomføring av aktiviteter i akvakulturnæringen. Det foreslås derfor at det innføres et krav om føring av driftsjournal for vare- og tjenesteprodusenter.

Forslaget innebærer at vare- og tjenesteprodusenter også må føre driftsjournal ved gjennomføring av aktiviteter i tilknytning til drift av akvakulturanlegg, jf. akvakulturloven §§ 12 og 24. Det foreslås at driftsjournalen skal være tilgjengelig for tilsynsmyndighetene i fire år, dvs. samme som for innehaver. Driftsjournalen må inneholde opplysninger om når, hvor, hvordan og hvilke aktiviteter som er gjennomført. Aktiviteter i tilknytning til akvakulturanlegget inkluderer også aktiviteter som transport av fisk mellom anlegg og tømming av badebehandlingsvann borte fra anlegget.

Det foreslås et nytt tredje ledd som gjelder vare- og tjenesteprodusenters journalføringsplikt.

Nytt tredje ledd foreslås slik:

Vare- og tjenesteprodusenter skal føre driftsjournal ved gjennomføring av aktiviteter i tilknytning til drift av akvakulturanlegg. Driftsjournalen skal være tilgjengelig for tilsynsmyndighetene i fire år og skal minst inneholde oppdaterte opplysninger om:

- a) innehaver av akvakulturtilatelse og lokalitet,*
- b) tid og sted, inkludert eventuell reiserute for aktivitet, og*
- c) type aktivitet og hvordan den ble gjennomført.*

§ 67. Tilsyn og vedtak

Fiskeridirektoratet fører tilsyn med at vare- og tjenesteprodusenter etterlever de enkelte bestemmelsene i akvakulturdriftsforskriften som foreslås å gjelde for disse aktørene. Dersom forslagene i dette høringsnotatet vedtas, må § 67 oppdateres i samsvar med forslaget.

§ 68. Dispensasjon

Det foreslås at Fiskeridirektoratet i særlige tilfeller kan gi dispensasjon fra de foreslåtte bestemmelsene i dette høringsnotatet. Det foreslås at slik dispensasjon kan gis til både vare- og tjenesteprodusenter og/eller innehaver.

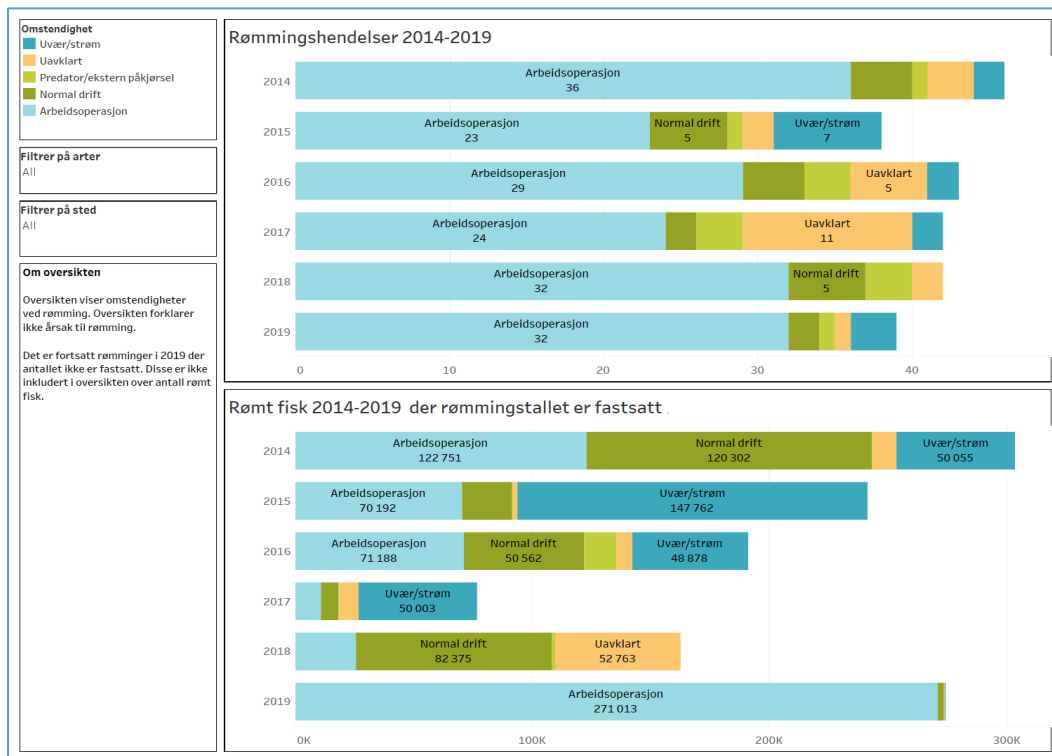
6. Forslag om nye krav for å hindre, oppdage og begrense rømming

Rømming er fortsatt en av de store utfordringene for akvakulturnæringen, og det foreslås derfor ytterligere tiltak for å redusere risikoen. Dette vil være krav og plikter for både innehaver og/eller vare- og tjenesteprodusenter.

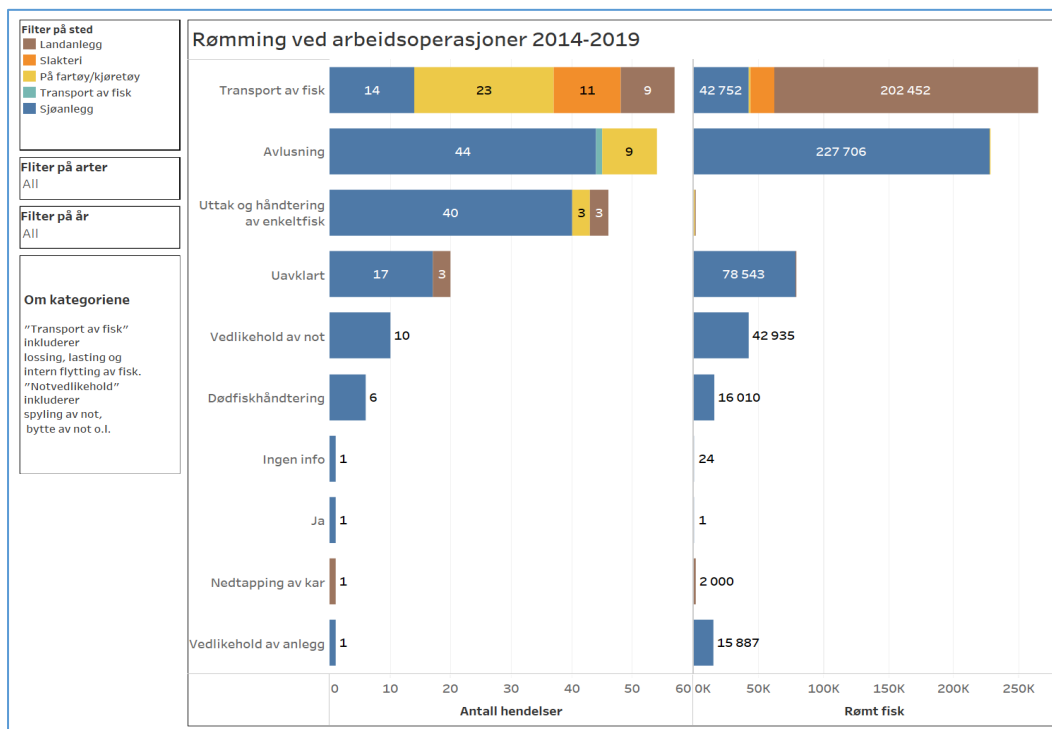
6.1. Årsaker til rømming

Fiskeridirektoratet har kartlagt under hvilke omstendigheter det rømte fisk i perioden 2014–2019, fig. 2. I denne perioden er arbeidsoperasjoner dominerende når det gjelder antall rømmingshendelser. I 2019 har

andelen fisk som har rømt under arbeidsoperasjoner økt betraktelig. Det er også kartlagt hvilke typer arbeidsoperasjoner som har flest hendelser og flest rømte fisk. Årsakene avlusning og transport av fisk er klart størst, fig. 3. Dette viser at det er en betydelig risiko ved håndtering av fisk i slike operasjoner.

Figur 2 Omstendigheter ved rømming 2014-2019, pr. 31.1.20. Fiskeridirektoratet.

Oversiktene i fig. 2 og 3 forklarer ikke årsak til rømming. Det er fortsatt rømminger i 2019 der antallet ikke er fastsatt. Disse er ikke inkludert i oversikten over antall rømt fisk.

Arbeidsfartøy, og spesielt brønnbåter, har vært involvert i flere uønskede hendelser de siste årene. Blant annet er det fra 2006-2018 registrert 63 uønskede hendelser der brønnbåter har vært involvert.⁶ 54 av disse medførte rømming av oppdrettsfisk.

SINTEF har i rapporten «Kunnskap og metoder for å forebygge rømming»⁷ oppsummert innrapporterte rømmingsmeldinger til Fiskeridirektoratet i perioden 2010-2018. I denne perioden skyldtes 130 av de 298 rømmingshendelsene hull i not, noe som utgjorde 75 % av den rømte fisken. I tillegg har 16 % av antall rømte fisk rømt som følge av at noten har havnet under vann i 17 rømmingshendelser. SINTEFs årsaksanalyse viser at hull i not er den hyppigste og viktigste direkte årsaken til rømming. Videre viser analysen at andre direkte årsaker som peker seg ut, er «not under vann» og «transport og håndtering av fisk». Halvparten av fisken rømte under uvær eller avlusningsoperasjoner. Det ble avdekket flere medvirkende faktorer til at en rømming oppstår. Menneskelige faktorer inkluderer erfaring, yteevne og kommunikasjon. Organisatoriske faktorer inkluderer planlegging, opplæring, bemanning og arbeidstid, drift og vedlikehold, samt krav, valg og vurderinger.

6.2. Kompetanse

Nødvendig faglig kompetanse

Dagens ordlyd i første setning foreslås endret fra «de nødvendige faglige kvalifikasjoner» til «faglig kompetanse». Dette er for å harmonisere ordlyden med akvakulturloven § 22 og tydeliggjøre at faglige kvalifikasjoner alene ikke nødvendigvis vil være tilstrekkelig. I regjeringens «Strategi mot rømming fra akvakultur» er kompetanse beskrevet som følger: «Med kompetanse menes de samlede kunnskapene, ferdighetene, evnene og holdningene som gjør det mulig å utføre aktuelle oppgaver i samsvar med definerte krav og mål.»⁸

Vanlig forståelse av «faglige kvalifikasjoner» er at dette vil være formell utdanning eller f.eks. krav om godkjenning eller akkreditering. Faglig kompetanse utvikles gjennom både formell utdanning, opplæring og erfaring. Faglige kvalifikasjoner vil ikke automatisk bety at en person har den nødvendige faglige kompetansen til å delta i aktiviteter som omfattes av akvakulturloven.

Etter akvakulturloven er det satt krav om faglige kvalifikasjoner i form av akkreditering for gjennomføring av C-undersøkelsen i driftsfasen og ved tildeling,⁹ samt i forskrifter om krav til teknisk standard for landbaserte¹⁰ og flytende anlegg¹¹. Begrepsbruken «kompetanse» brukes også i laksetildelingsforskriften, der det ved tildeling av særskilt tillatelse til forskning og utvikling settes vilkår om at søker skal dokumentere

⁶ [Rapport tilsynskampanje med brønnbåter 2018, Fiskeridirektoratet.](#)

⁷ Rapportnr 2019:00669 [Kunnskap og metoder for å forebygge rømming](#), SINTEF, 19.6.2019.

⁸ Strategi mot rømming, 31.03.2017. kap. 4.2.

⁹ Forskrift om tillatelse til akvakultur for laks, ørret og regnbueørret (laksetildelingsforskriften), Forskrift om tillatelse til akvakultur av andre arter enn laks, ørret og regnbueørret, Forskrift om fangstbasert akvakultur, Forskrift om drift av akvakulturanlegg (akvakulturdriftsforskriften).

¹⁰ Forskrift om krav til teknisk standard for landbaserte akvakulturanlegg for fisk.

¹¹ Forskrift om krav til teknisk standard for flytende akvakulturanlegg (NYTEK-forskriften).

hvordan virksomheten vil ivareta den faglige kompetansen som er nødvendig for å oppfylle formålene i laksetildelingsforskriften § 1 og § 22, herunder kompetansekrav gitt i akvakulturdriftsforskriften § 6.

Bruk av vare- og tjenesteprodusenter i akvakulturnæringen er stadig økende og fordrer at deres personell har nødvendig faglig kompetanse når de deltar i aktiviteter i tilknytning til drift av akvakulturanlegg. Kravet innebærer også en plikt til at faglig kompetanse kontinuerlig må oppdateres for at personellet til enhver tid har nødvendig kompetanse for å kunne gjennomføre aktivitetene. Det er et særlig behov for dette i en næring som er i rask og stor teknologisk og operasjonell utvikling. Dette betyr at virksomheten må sørge for at det til enhver tid er tilstrekkelig med personell til stede som har nødvendig faglig kompetanse for den jobben de gjør eller deltar i ved akvakulturanlegget.

Det foreslås at vare- og tjenesteprodusenten omfattes av kravet til kompetanse i akvakulturdriftsforskriften § 6, jf. akvakulturloven § 22. I dette ligger at de må ha nødvendig faglig kompetanse for å kunne utføre sine oppdrag og tjenester på en miljømessig forsvarlig måte, som blant annet vil være aktuelt under aktiviteter/arbeidsoperasjoner med risiko for rømming og ved utslipp av legemidler.

Kompetanse for å hindre, oppdage og begrense rømming

Rømming er fortsatt en av akvakulturnæringens hovedutfordringer. Det foreslås derfor å konkretisere nærmere krav om at det under gjennomføring av aktiviteter, inkludert arbeidsoperasjoner som kan medføre risiko for rømming, skal være tilstrekkelig med personell med faglig kompetanse for å hindre, oppdage og begrense rømming av fisk, jf. akvakulturloven § 22. I arbeidsoperasjoner kan en eller flere eksterne virksomheter delta sammen med innehaver selv. Det må da sørges for god samhandling og samarbeid slik at hver enkelt virksomhet selv oppfyllerplikten innenfor sitt ansvarsområde. Den ansvarlige for arbeidsoperasjonene, som normalt vil være innehaver, må sikre at arbeidsoperasjonene som helhet blir gjennomført med tilstrekkelig med personell som har kompetanse innen rømmingssikring.

Opplæring i rømmingssikring foregår i dag internt i selskap og tilbys som egne kurs av ulike eksterne aktører. Det kan være behov for å samordne opplæring og kursing slik at oppdatert kunnskap når ut til alle som må ha slik kompetanse. Det vil også kunne være behov for tilpassede kurs eller moduler for ulike grupper og ansvarsområder.

Forslaget om faglig kompetanse for å hindre, oppdage og begrense rømming av fisk er en nærmere presisering av akvakulturdriftsforskriften § 6 første setning og er knyttet til risiko ved rømming av fisk. Kravet foreslås å gjelde for både innehaver og vare- og tjenesteprodusenter.

Forslag til endring i § 6 Kompetanse, opplæring mv.

Det foreslås at «faglige kvalifikasjoner» i første ledd, første setning erstattes med «faglig kompetanse».

Det foreslås at vare- og tjenesteprodusenten omfattes av kravet i § 6 om faglig kompetanse ved gjennomføring av aktivitet i tilknytning til drift av akvakulturanlegg, jf. første setning og akvakulturloven § 22.

Videre foreslås det nytt krav om at det ved gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming, skal det være tilstrekkelig med personell til stede som har faglig kompetanse for å hindre, oppdage og begrense rømming av fisk, jf. akvakulturloven § 22. Kravet er foreslått å gjelde for både innehaver og vare- og tjenesteprodusenter.

Til slutt foreslås en oppdatering av kravet knyttet til videregående utdanning slik at det blir samsvar med dagens utdanningsløp, «videregående trinn 3 (Vg3)».

Vi ber spesielt om innspill fra høringsinstansene om hvorvidt kravet for den ansvarlige for den daglige driften i dag anses overflødig og kan oppheves. Dette er ut fra at foreslåtte kompetansekrav for «enhver» i første og andre punktum også gjelder for den ansvarlige for den daglige driften. Innehaver skal uansett sørge for at alle ansatte har nødvendig faglig kompetanse for sitt ansvarsområde.

Første ledd foreslås slik:

Enhver som deltar i aktiviteter som omfattes av denne forskriften, skal ha ~~de nødvendige faglige kvalifikasjoner~~ *nødvendig faglig kompetanse* for slik aktivitet. *Ved gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming skal det sikres at det er tilstrekkelig med personell med nødvendig faglig kompetanse for å hindre, oppdage og begrense rømming av fisk.* Ansvarlig for den daglige driften ved akvakulturanlegg skal ha akvakulturutdanning tilsvarende videregående kurs II-nivå (VK II) ~~trinn 3 (Vg3)~~, fagbrev i akvakultur eller minst to års praksis som ansvarlig for den daglige driften ved et akvakulturanlegg, og i tillegg inneha nødvendig kunnskap for å hindre, oppdage og begrense rømming av fisk.

6.3. Beredskapsplan

§ 7. Beredskapsplan

Dersom deler av akvakulturdriftsforskriften blir gjeldende for vare- og tjenesteprodusenter som foreslått, så vil de få konkrete plikter knyttet til å forebygge og begrense rømming, inkludert krav til beredskapsplan på samme måten som innehaver har. Det å begrense antall rømminger vil i første rekke redusere faren for påvirkning på villfisk. Konsekvensene av rømming kan reduseres dersom virksomheten på forhånd har planlagt hvordan en slik situasjon skal håndteres. Beredskapsplanen må inneholde en oversikt over hvilke prosedyrer den enkelte virksomhet vil sette i verk ved rømming eller mistanke om rømming av fisk. Det forutsettes at planen utarbeides med tanke på at tiltakene skal fungere best mulig ut ifra den konkrete situasjonen.

Beredskapsplanen er en oppfølging av risikovurderingen med sikte på å minimalisere risikoen for rømming, jf. akvakulturdriftsforskriften § 37 andre ledd. Risikovurderinger sammen med regelverkskrav danner grunnlaget for utarbeidelse av beredskapsplanen. Gjennom risikovurderingen identifiseres risikoreducerende og skadeforebyggende tiltak, samt kontrolltiltak for å oppdage en eventuell rømming så raskt som mulig.

Bestemmelsen om forholdsregler ved sleping av merder, håndtering av fisk og merder under lasting og lossing avspeilet kjente risiko-operasjoner da forskriften ble fastsatt. I dag er risikobildet mer sammensatt, og det er ikke lenger aktuelt å kun nevne enkelte konkrete aktiviteter der det skal være forholdsregler. Det foreslås at bestemmelsen oppdateres slik at det kommer frem at risikoreducerende tiltak ved gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming er del av beredskapsplanen. Dette vil også klargjøre sammenhengen mellom beredskapsplanen og risikovurderingen etter § 37 andre ledd.

Det foreslås for øvrig et forbud mot sleping av merder i § 37, nærmere beskrevet i kap. 6.5. Kravene til beredskapsplanen må også være i samsvar med et slikt forbud, og forholdsregler ved sleping av merder må fjernes i dagens fjerde ledd.

Fjerde ledd foreslås slik:

Beredskapsplanen skal også inneholde oversikt over hvordan rømming kan oppdages, begrenses og gjenfangst effektiviseres, herunder ~~forholdsregler ved sleping av merder og håndtering av fisk og~~

~~mer~~ under lasting og lossing risikoreduserende tiltak ved gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming.

Plikten til å fjerne organismer som har rømt, påligger i utgangspunktet den enkelte innehaver av akvakulturtillatelse, jf. akvakulturdriftsforskriften § 39 som sier at det straks skal foretas gjenfangst av fisk som er rømt.¹² Vare- og tjenesteprodusenter omfattes ikke av plikten til å drive gjenfangst, følgelig skal ikke det være med i deres beredskapsplan. Det er derfor hensiktsmessig at kravene til beredskapsplan for vare- og tjenesteprodusenter tas inn i et nytt ledd.

Det foreslås et nytt femte ledd om at vare- og tjenesteprodusenter til enhver tid skal ha en oppdatert beredskapsplan med oversikt over hvordan rømming kan oppdages og begrenses ved gjennomføring av aktiviteter i tilknytning til akvakulturdriften. Kravet må ses i sammenheng med akvakulturloven § 12 og de foreslåtte endringene i §§ 6, 37 og 38.

Nytt femte ledd foreslås slik:

Vare- og tjenesteprodusenter skal ved gjennomføring av aktiviteter i tilknytning til drift av akvakulturanlegg til enhver tid ha en oppdatert beredskapsplan. Beredskapsplanen skal inneholde oversikt over hvordan rømming kan oppdages og begrenses, herunder risikoreduserende tiltak ved gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming.

6.4. Journalføring

§ 10. Journalføring

I kap. 5 er forslaget om krav til journalføring for vare- og tjenesteprodusenten nærmere beskrevet. Forslaget innebærer at vare- og tjenesteprodusenter som deltar i aktiviteter som kan medføre risiko for rømming, skal føre driftsjournal. Dette gjelder både når de utfører aktiviteten på egen hånd og når den utføres i samarbeid med andre, for eksempel innehaver.

§ 41 og § 57 Journalføring på lokalitetsnivå

I § 41 og § 57 foreslås det en oppdatering slik at det blir samsvar med gjeldende krav om at melding om rømming skal sendes til Fiskeridirektoratet, jf. § 38. Disse bestemmelsen gjelder for innehaver.

§ 41 første ledd bokstav c foreslås slik:

Driftsjournalen skal på lokalitetsnivå minst inneholde oppdaterte opplysninger om:

- c) rømmingstilfeller: rømmingsårsak, rømmingstidspunkt, art, antall rømte fisk, deres gjennomsnittsvekt, helsestatus, og at rømmingen er meldt til Fiskeridirektoratets regionkontor og tidspunktet for dette,

§ 57 første ledd bokstav b foreslås slik:

Driftsjournalen skal minst inneholde oppdaterte opplysninger om:

¹² Prop. 103 L (2012–2013) Endringer i akvakulturloven, kap. 4.4.1.1.

- b) rømmingstilfeller: rømmingsårsak, rømmingstidspunkt, antall rømte individer, størrelse, helsestatus og at rømmingen er meldt ~~til Fiskeridirektoratets regionkontor~~ og tidspunktet for dette,

Det foreslås en tilsvarende oppdatering i forskrift om fangstbasert akvakultur § 32. Journalføring på produksjonshetsnivå, der første ledd bokstav d foreslås slik:

- d) rømmingstilfeller: rømmingsårsak, rømmingstidspunkt, antall rømte individer, størrelse, helsestatus og at rømmingen er meldt Fiskeridirektoratets ~~regionkontor~~ og tidspunktet for dette,

6.5. Plikt til å forebygge og begrense rømming

§ 37. Plikt til å forebygge og begrense rømming

Det foreslås at § 37 første, andre og sjette ledd også gjelder for vare- og tjenesteprodusenter, jf. forslag til endring i § 3 bokstav n. Plikten i § 37 første, andre og sjette ledd er likelydende for innehaver og vare- og tjenesteprodusenter, og begge har derfor et selvstendig ansvar etter akvakulturloven.

§ 37 første ledd stiller krav om særlig aktsomhet for å hindre rømming, og videre at det skal sørges for at eventuell rømming oppdages raskest mulig og at rømmingen i størst mulig grad begrenses. For vare- og tjenesteprodusenter må dette ses i sammenheng med forslaget til ny § 5 om krav om forsvarlig drift samt de andre foreslåtte kravene for vare- og tjenesteprodusenter, og krav i lovens § 12.

Regjeringens «Strategi mot rømming»¹³ bygger på at risiko forstås som «konsekvensene av virksomheten med tilhørende usikkerhet». Risikostyringen til virksomhetene må i større grad enn i dag ta høyde for ukjent risiko. Heller ikke det å satse på å identifisere enkeltårsaker vil være tilstrekkelig effektivt på bakgrunn av at det er en rekke faktorer og bakenforliggende forhold som er årsak til rømming.

Det følger av någjeldende regelverk, forskrift om IK-Akvakultur, et krav om gjennomføring av risikovurderinger for vare- og tjenesteprodusenter, jf. IK-Akvakultur § 5 tredje ledd bokstav f. IK-Akvakultur beskriver systemet som skal foreligge, men sier lite om selve innholdet. Når § 37 gjøres gjeldende for vare- og tjenesteprodusenter blir det konkretisert hva som skal risikovurderes, dvs. risikoen for rømming, jf. akvakulturloven § 23. Risikovurderingen danner grunnlag for vare- og tjenesteprodusentens systematiske tiltak.

Sjette ledd angir at det er forbudt å slippe ut fisk fra installasjonen. I akvakulturdriftsforskriften er installasjon definert, jf. § 4 k, og transport i brønnbåt eller bil er ikke omfattet av definisjonen. Det foreslås derfor at sjette ledd presiserer at forbudet mot å slippe ut fisk også gjelder fra transportenheter, jf. akvakulturloven § 12, og gjelder for både innehaver og vare- og tjenesteprodusenter. Transportenhet er definert i forskrift om transport av akvakulturdyr § 3, og vi ser det som hensiktsmessig at samme definisjon legges til grunn i akvakulturdriftsforskriften.

Sjette ledd foreslås slik

Det er forbudt å slippe fisk ut fra installasjonen eller *transportenheten*.

¹³ Strategi mot rømming, 31.03.2017. kap. 1.

Forbud mot sleping av merder med fisk

I rapporten «Rømming tilknyttet transport av levende fisk i oppdrettsnæringen» fra SINTEF Fiskeri og havbruk AS¹⁴ i 2009 konkluderes det blant annet med at transport i slepemerdd både over korte (internt i anlegg) og lange avstander (til annen lokalitet eller slakteri) innebærer risiko for rømming, og bør reduseres til et minimum. Det blir i rapporten foreslått at det settes krav til slike operasjoner.

I 2009 ble laksetildelingsforskriften¹⁵ endret og det ble innført nye bestemmelser for tillatelser til akvakultur av laks, ørret og regnbueørret til særlige formål, blant annet tillatelse til slaktemerd som skal brukes til kortvarig oppbevaring av slakteklar matfisk i umiddelbar nærhet til slakteriet. Begrunnelsen for at slaktemerdanlegg skal befinne seg i umiddelbar nærhet av slakteriet var todelt, der en del var at sleping av merder med fisk medfører en betydelig risiko for rømming. I Fiskeridirektoratets svar på denne høringen ble det vist til at det er behov for en opprydding i akvakulturdriftsforskriften § 7 Beredskapsplan fjerde ledd om *forholdsregler ved sleping av merder*. Formuleringen, som er en gjenlevning fra eldre regelverk, er uheldig, idet det skapes et inntrykk av at sleping av merder i og for seg er uproblematisk dersom en har forholdsregler for dette i beredskapsplanen.

Det er i dag ikke noe forbud mot å slepe/transportere fisk i merd, ut over de generelle plikter og bestemmelser som følger av akvakulturdriftsforskriften og forskrift om IK-Akvakultur. I akvakulturdriftsforskriften § 7 Beredskapsplan fjerde ledd står det: «*Beredskapsplanen skal også inneholde oversikt over hvordan rømming kan oppdages, begrenses og gjenfangst effektiviseres, herunder forholdsregler ved sleping av merder og håndtering av fisk og merder under lasting og lossing.*»

Sleping av merder i sjø er ikke lenger en vanlig måte å transportere fisk på, heller ikke i de tilfellene som kan oppfattes som en nødsituasjon (for eksempel dødelige alger). I dag brukes brønnbåter, og det er i dag god kapasitet mht. både antall fartøyer og størrelse på dem.

Det er i dag noen få merdbaserte akvakulturanlegg i ferskvann/innsjø med tillatelse til matfisk med stedegen ørret og/eller røye. I noen situasjoner transporterer de fisken ved sleping av merd. I slike tilfeller vil sleping skje over en kortere distanse og i en mindre transportenhet/merd. Risikonivået knyttet til miljøkonsekvenser ved rømming av stedegen fisk vurderes til å være lavt.

Sleping av merder med fisk medfører en betydelig risiko for rømming, og det foreslås forbud om dette, jf. akvakulturloven §§ 10 og 12. Det foreslås at forbudet rettes mot sleping av «produksjonseenhet», jf. definisjonen fastsatt i § 4 bokstav t. Forbudet vil dermed omfatte sleping av merd, kar, dam, bur, poser, avstengning og lignende. Forbudet vil gjelde for både innehaver og vare- og tjenesteprodusenter.

I særlige tilfeller vil det være en dispensasjonsmulighet med hjemmel i akvakulturdriftsforskriften § 68 første ledd. I en dispensasjon vil det kunne settes nødvendig vilkår som tekniske krav, operasjonelle betingelser, periode/tidspunkt ut over det som følger av akvakulturdriftsforskriften og IK-Akvakultur. I tillegg vil tilsynsmyndigheten få kjennskap til hvor slike transporter skjer, noe som ikke er kjent i dag.

Nytt syvende ledd foreslås slik:

Sleping av produksjonseenheter med fisk er forbudt.

Forslaget innebærer at § 7 Beredskapsplan fjerde ledd om *forholdsregler ved sleping av merder* oppdateres ved at formuleringen tas ut, se kap. 5.3.

¹⁴ Rapport SFH80 A094039 [Rømming tilknyttet transport av levende fisk i oppdrettsnæringen](#), SINTEF, 27.8.2009.

¹⁵ Forskrift om endring i forskrift om tillatelse til akvakultur for laks, ørret og regnbueørret (laksetildelingsforskriften), FOR-2009-12-18-1838.

Forskrift om særskilte krav til akvakulturrelatert virksomhet i eller ved nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder

I forskriften om særskilte krav til akvakulturrelatert virksomhet i eller ved nasjonale laksevassdrag (NLV) og nasjonale laksefjorder (NLF) er det satt et forbud mot å slepe slaktemerder med fisk i § 12 første ledd. Etter at denne forskriften ble fastsatt, har det kommet nye regler for tildeling av tillatelse til slaktemerd, som nå er fastsatt i laksetildelingsforskriften §§ 22 og 25. I dag må alle slakterier som ønsker nye slaktemerder eller utvidelse av slik tillatelse, søke om dette, jf. laksetildelingsforskriften. Slepning av merder med fisk er en utdatert måte å transportere fisk i sjø på. Videre er § 12 andre ledd i dag overflødig, da dette ivaretas av søknadsbehandlingen etter laksetildelingsforskriften og § 3 i forskrift om særskilte krav til akvakulturrelatert virksomhet i eller ved nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder.

Det foreslås at forskriften oppdateres ved at § 12 oppheves. Bestemmelsen gir et inntrykk av at en antitetisk tolkning tilsier at det er lov med slepning utenfor laksefjorder. Forslaget innebærer ikke noen realitetsendring eller oppmyking. For øvrig vil alle de foreslåtte endringene i akvakulturdriftsforskriften omhandlet i dette høringsnotatet også gjelde for de akvakulturanlegg som ligger i eller ved NLV og NLF.

Om § 12 oppheves, må § 16 oppdateres i samsvar med dette.

§ 16. Søknadsbehandling, tilsyn og vedtak

Fiskeridirektoratet og fylkeskommunen fatter vedtak for å gjennomføre bestemmelsene gitt i forskriftens § 3, § 5, § 6, § 10, ~~§ 12~~ og § 13.

Fiskeridirektoratet fører tilsyn med bestemmelser gitt i forskriftens § 3, § 5, § 6, § 10, ~~§ 12~~ og § 13.

Mattilsynet fører tilsyn og fatter vedtak for å gjennomføre bestemmelsene gitt i denne forskriftens § 4, § 6, § 7, § 8, § 9, § 10, § 11, ~~§ 12~~ § 14 og § 15.

Dispensasjonsadgangen i § 17 som Fiskeridirektoratet, fylkeskommunen og Mattilsynet har til å dispensere fra § 12, faller også bort dersom § 12 oppheves.

6.6. Gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming

Planlegging, kommunikasjon og tilstedeværelse

I dag blir mange arbeidsoperasjoner gjennomført med bruk av eksterne aktører der en eller flere kan delta sammen med innehavers eget personell, eks. avlusningsoperasjoner, notskift, levering av slaktefisk mm. Ut over dette gjennomføres det også aktiviteter og arbeidsoperasjoner der innehaver ikke deltar og/eller ikke er til stede; eksempler kan være mottak av fiskefôr, fortøyningsarbeid, inspeksjon av nøter og fortøyninger og spyling av nøter.

Innehaver har et særskilt ansvar for å sørge for aktiviteter som kan medføre risiko for rømming, herunder arbeidsoperasjoner, er planlagt, jf. § 37 andre ledd, og at de som skal delta i arbeidet, har nødvendig kompetanse, jf. § 6. Grunnet innehavers plikt til gjenfangst etter rømt fisk, vil det bety at innehaver også må sørge for å samordne og legge til rette for samarbeidet med vare- og tjenesteprodusenter som alene eller sammen med innehaver gjennomfører aktiviteter på akvakulturanlegget. I planleggingsfasen før arbeidet starter, er det viktig at aktiviteten/arbeidsoperasjonen gjennomgås med deltakelse fra både innehaver og vare- og tjenesteprodusenter.

Fiskeridirektoratets kartlegging viser at det vanligvis er under arbeidsoperasjoner at rømming skjer, jf. kap. 6.1. Dersom nytt utstyr tas i bruk, vil dette kunne medføre ytterligere risiko, noe det derfor må tas høyde for

i planleggingen av aktiviteten. Aktiviteter som ikke kan medføre risiko for rømming, faller utenfor den foreslåtte bestemmelsen.

Vare- og tjenesteprodusenter omfattes av ferdselsforbudet i § 18, og kan kun ferdes innenfor ferdselsforbudssonen etter avtale med innehaver. Det er behov for å tydeliggjøre at det skal være nødvendig kommunikasjon mellom driftspersonell på anlegget og fartøy som ferdes i ferdselsforbudssonen og legger til ved anlegget. Det samme vil være tilfelle for vare- og tjenesteprodusenter som ankommer anlegget på annet vis. I dette ligger at kommunikasjon er nødvendig før, under og etter arbeidsoperasjonen. I samsvar med § 37 skal aktivitet som kan medføre rømming, risikovurderes og tiltak iverksettes, jf. også IK-Akvakultur.

Innehaver skal sørge for at det er nødvendig kommunikasjon med og mellom de ulike aktørene, både før ankomst, ved ankomst og under gjennomføring av aktiviteten. Det er ikke foreslått krav til hvordan kommunikasjonen skal foregå (telefon, skriftlig, møte mm.), men at det kan dokumenteres. Plikten til å sikre at det er nok eget driftspersonell til stede når vare- og tjenesteprodusenter utfører arbeid på anlegget, ligger på innehaver. Det følger også av internkontrollen at det skal dokumenteres hvordan tilstedeværelse er sikret.

Det understrekes at også kommunikasjon i etterkant av at vare- og tjenesteprodusenter har utført arbeid på akvakulturanlegget, omfattes, noe som er spesielt viktig i tilfeller der innehaver har vurdert at det ikke må være eget driftspersonell til stede.

Videre foreslås det plikt for innehaver til å sikre at det er tilstrekkelig tilstedeværelse av eget personell når vare- og tjenesteprodusenter utfører arbeid på anlegget. Dette må ses i sammenheng med at det er innehaver som har plikt til å drive gjenfangst.

Det foreslås at kravet omfatter akvakulturanlegg både i sjø og på land.

Forslaget kan ses på som en nærmere konkretisering av innehavers plikter etter §§ 5 og 37 første ledd, jf. akvakulturloven § 10.

Det foreslås ny § 37a *Krav ved gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming*, der første ledd foreslås slik:

Innehaver av akvakulturtillatelse skal sørge for at aktiviteter som kan medføre risiko for rømming ved akvakulturanlegg;

- a) planlegges, og gjennomgås sammen med deltakende personell før gjennomføring av aktiviteten,*
- b) gjennomføres med nødvendig kommunikasjon med vare- og tjenesteprodusenter, både før, under og etter aktiviteten, og*
- c) gjennomføres med tilstrekkelig tilstedeværelse av eget personell.*

Overvåking og kontroll av notposer/produksjonsenheter ved gjennomføring av aktiviteter

Hull i not er den hyppigste direkte årsaken til at fisk rømmer. Overvåking av not under aktiviteter, inkludert arbeidsoperasjoner, som medfører fare for skade og hull i not, vil bidra til å redusere risikoen og forebygge rømming. I «Strategi mot rømming» beskrives barrierestyling som nødvendig for å operasjonalisere risikostyring. Formålet med barrierestyling er å etablere og opprettholde barrierer slik at en til enhver tid håndterer risikoen en står overfor, gjennom å forhindre at uønskede hendelser eller skader inntreffer, eller

ved å kunne begrense konsekvensene dersom de inntreffer. Barrierer vil være tiltak som beskytter mot rømming under aktiviteter, og disse må overvåkes for å sikre at funksjonen opprettholdes.

En stor andel av rømmingshendelsene som fant sted i perioden 2014–2019, var knyttet til arbeidsoperasjoner. I hovedsak dreier dette seg om arbeidsoperasjoner ved eller i tilknytning til akvakulturanlegg i sjø, jf. kap. 6.1, der det oppstår hull i noten som fører til at fisk rømmer. Med utgangspunkt i dette risikobildet foreslås det derfor at noten skal overvåkes under arbeidsoperasjoner samt kontrolleres før og umiddelbart etter gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming. For å ta høyde for nye teknologiske løsninger der produksjonsenhet i sjø ikke er en notpose, foreslås det at kravet gjelder for produksjonsenheter, jf. § 4 bokstav t.

Overvåkingen og kontrollen må tilpasses risikoforholdene og være nødvendig. Det er kun «nødvendig» overvåking og kontroll som kreves. Dette kan innebære at dersom aktiviteten er begrenset til en mindre del av noten, vil en overvåking og kontroll av denne delen være tilstrekkelig. Hvilken teknologi som brukes, og hvordan overvåking og kontroll skjer, vil være opp til innehaver å bestemme. Dette kan f.eks. være bruk av eget utstyr eller utstyr som vare- og tjenesteprodusenter har med seg.

Formuleringen «sørge for» innebærer at om en vare- og tjenesteprodusent gjennomfører aktiviteter alene, har innehaver ansvar for at kontroll og overvåking skjer i samsvar med regelverket. Dette må også ses i sammenheng med forslag om planlegging, tilstedeværelse og kommunikasjon. Ansvar ligger på innehaver, også i tilfeller der innehaver har vurdert at han ikke behøver være til stede. Dette er fordi innehaver allerede etter § 37 fjerde ledd har krav om regelmessig kontroll under drift, jf. også kravet om journalføring i § 41. For begge parter vil det være nødvendig at overvåkingen og kontrollen er dokumentert for ettertid, og det er også foreslått krav til journalføring for vare- og tjenesteprodusenter i § 10.

Forslaget kan ses på som en nærmere konkretisering av innehavers plikter etter §§ 5 og 37 første ledd, jf. akvakulturloven § 10.

Det foreslås ny 37a *Krav ved gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming*, der andre ledd foreslås slik:

Innehaver av akvakulturtilatelse skal sørge for nødvendig overvåking og kontroll av produksjonsenheter i sjø før, under og umiddelbart etter gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming.

Forslag til ny § 37a Krav ved gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming

Det foreslås at krav knyttet til gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming samles i en ny bestemmelse § 37a i akvakulturdriftsforskriften.

Ny § 37a *Krav ved gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming* foreslås slik:

Innehaver av akvakulturtilatelse skal sørge for at aktiviteter som kan medføre risiko for rømming ved akvakulturanlegg,

- a) planlegges, og gjennomgås sammen med deltakende personell før gjennomføring av aktiviteten,*
- b) gjennomføres med nødvendig kommunikasjon med vare- og tjenesteprodusenter, både før, under og etter aktiviteten, og*

c) gjennomføres med tilstrekkelig tilstedeværelse av eget personell.

Innehaver av akvakulturtillatelse skal sørge for nødvendig overvåking og kontroll av produksjonsenheter i sjø før, under og umiddelbart etter gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming.

6.7. Nøyaktighet for antall fisk

Gjeldende krav til journalføring og rapportering av antall fisk

Innehaver skal ifølge någjeldende regelverk til enhver tid ha opplysninger om antall fisk pr. produksjonsenhet, jf. journalføringskrav på produksjonsenhetsnivå i § 42 (for matfisk og stamfisk) og § 57 (for settefisk). Etter akvakulturdriftsforordningen § 43 skal akvakulturanlegg i sjø med matfisk og stamfisk rapportere dette månedlig til Fiskeridirektoratet. Etter § 58 skal akvakulturanlegg med settefisk rapportere antall fisk per produksjonsenhet til Mattilsynet.

Usikkerhet om antall rømte fisk

Fiskeridirektoratet følger opp konkrete rømmingshendelser, og de fleste hendelsene dreier seg om rømming av laks og regnbueørret. Etter § 39 har innehaver plikt til straks å foreta gjenfangst av fisk som er rømt. Gjenfangstplikt er begrenset til sjøområdet inntil 500 meter fra anlegget. Fiskeridirektoratet vurderer i hver sak om gjenfangstplikten skal utvides i tid og geografisk utstrekning. Videre vurderer Fiskeridirektoratet også i hver sak om det skal gis pålegg om undersøkelse og tiltak (uttak av den rømte fisken) i vassdrag. Fra tid til annen skjer det rømmingshendelser der kilden er ukjent, og i slike tilfeller har Fiskeridirektoratet et ansvar for å iverksette undersøkelser og eventuelle tiltak. Formålet med de avbøtende tiltakene etter rømmingshendelser er blant annet å hindre innblanding av oppdrettslaks i villaksbestander, og å hindre etablering av regnbueørret i norsk natur.

Risikoen for påvirkning på villaks vil blant annet være avhengig av antall rømt fisk. Selv et lavt antall rømte fisk kan ha potensial for negative effekter, f.eks. om de går opp i en elv med en liten sårbar villaksbestand. Et mest mulig korrekt tall for antall rømt fisk er dermed av stor betydning for å kunne vurdere hvilke tiltak som er aktuelle i de enkelte hendelsene. Videre er det svært viktig at rømmingsstatistikken ikke er beheftet med stor usikkerhet om antall rømte fisk. Usikkerheten rundt data om antall rømt fisk må også ses i sammenheng med biomasserapportering og svinn.

I forbindelse med rømmingshendelser er det pr. i dag store utfordringer med å fastsette rømmingstall. Følgende eksempler fra konkrete rømmingshendelser kan illustrere dette.

- Feilmargin på tellere i brønnbåt – opptelling viser manko på 4800 fisk i merden, selskapet melder at antall fisk som mangler i merden er godt innenfor feilmarginen og er derfor tvilende til at det har rømt fisk.
- Opptelling etter rømming viser overskudd av fisk – gjenfangsten er 300-400 fisk og opptelling viser over 4000 fisk i pluss, selskapet mener det er usannsynlig at det har rømt flere tusen fisk.
- Uregistrert svinn reduserer rømmingstallet – gjenfangsten er på under 100 fisk og opptelling viser manko på nær 16000 fisk i merden, selskapet mener mankoen på fisk i merden er for høyt da uregistrert svinn ikke er tatt hensyn til og anslår at antall rømte fisk maksimalt er ca. 2300 fisk.
- Gjenfangsttall meldes inn som rømmingstall – selskapet melder inn at omfang av rømmingen er avklart og antall rømte fisk er det samme som antall fisk gjenfanget.

En nøyaktig telling av fisk vil være helt avhengig av at fisketelleren brukes slik den er ment å brukes, iht. brukerhåndboken, der blant annet fiskestørrelse, spredningsvekt, vannhastighet og kapasitet har stor

betydning. Nøyaktighet vil si i hvilken grad en måling eller en serie målinger gir uttrykk for den egentlig sanne verdien for antall fisk i produksjonsenheten. Målingen har stor nøyaktighet når man er i stand til å treffe nær den sanne verdien.

Det er tilgjengelig fisketellere for ulike fiskestørrelser fra flere leverandører. Fisketellere har oppgitt spesifikasjoner om fiskestørrelse, kapasitet og nøyaktighet. Nøyaktigheten ligger i all hovedsak i området 98-100 %. Vanligvis har brønnbåter montert fisketeller, det samme har de fleste vaksinerings- og sorteringsmaskiner.

Resultatet av tellingen kan være beheftet med tilfeldige og systematiske feil. De tilfeldige feilene vil i hovedsak være knyttet til rutiner og gjennomføring av tellingen som ikke er i henhold til brukerhåndboken. Slike feil vil variere på usystematisk måte både i størrelse og fortegn, og gir opphav til lav presisjon. Systematiske feil vil mer være knyttet til innstillinger og kalibrering av telleren som fører til at en rekke tellinger gir avvik hver gang. Avviket kan være konstant, eller det kan variere på en systematisk måte.

Utfordringene med å avklare rømmingsomfang henger i stor grad sammen med at antall fisk i produksjonsenheten før hendelsen hevdes å være beheftet med usikkerhet. Telling av fisk foretas ofte i forbindelse med arbeidsoperasjoner som f.eks. avlusning og vaksinerings, og det primære er da ikke selve telleoperasjonen. Det kan tyde på at tellingen blir beheftet med tilfeldige feil i større grad enn systematiske. Det er også mulig å hente ut filer fra teller med opplysninger om innstillinger, betingelser o.l. for tellingen. Slike opplysninger kan være verdifulle i arbeidet med å høste erfaring, lærdom og videreutvikle rutiner. Ut fra dette mener vi det er rom for betydelig forbedring av rutinene for telling av fisk, noe som vil føre til høyere nøyaktighet og mer korrekte tall.

Forslag om nøyaktighet for antall fisk i produksjonsenheten

For å oppnå en akseptabel nøyaktighet for antall fisk i produksjonsenheten, foreslås det et funksjonskrav knyttet til nøyaktighet. Det nye kravet vil redusere den rådende usikkerheten om antall fisk i produksjonsenhetene, og vil føre til mer sikre data på antall rømte fisk. Uten at antall fisk i merden eller karet er kjent, vil en opptelling etter en rømmingshendelse, selv med bruk av fisketeller med 100 % nøyaktighet, ikke gi noe mer sikkert rømmingstall enn i dag.

Innehaver er den som kjenner driften best, og kan ha andre metoder enn telling alene eller i tillegg, for å ha kontroll på antall fisk pr. enhet. Snittvekter sammen med fôrfaktor kan være en metode som kan være tilstrekkelig i noen sammenhenger. Om en hendelse med svært høy dødelighet eller massedød inntreffer, vil antall dødfisk vanligvis bestemmes ut fra snittvekt og volum (m³). Selskapets erfaring og kunnskap om hvilken nøyaktighet i antall dødfisk dette utgjør, vil ha betydning for om antall gjenværende fisk har akseptabel nøyaktighet.

Et krav til nøyaktighet vil føre til at innehaver selv må vurdere hvilken metode og utstyr som er aktuelt å bruke for å oppnå akseptabel nøyaktighet i antall fisk i produksjonsenhetene. Dersom fisken må telles uten at dette kan gjennomføres i kombinasjon med andre arbeidsoperasjoner, kan det føre at fisken blir utsatt for ytterligere håndtering. Det vil også være opp til innehaver å bestemme om og når det kan være nødvendig å gjennomføre kontrolltiltak. Eventuelle avvik og usikkerhet knyttet til dataene etter et slikt kontrolltiltak må klarlegges og dokumenteres, jf. krav om journalføring og rapportering.

Uavhengig av hvilke metoder, teknologiske løsninger, kontrolltiltak, kunnskap og erfaring innehaver bruker, er kravet at innehaveren til enhver tid har kontroll på antall fisk i produksjonsenheten, noe som allerede følger av gjeldende regelverk. Det mest nøyaktige tallet må alltid legges til grunn, både ved avklaring om antall rømte fisk og ellers under driften ved rapportering, journalføring mm.

Etter rømmingshendelser kan Fiskeridirektoratet pålegge opptelling av den gjenværende fisken i produksjonsenheten, noe som normalt gjøres i dag, for å avklare rømmingsomfanget. Dette vil imidlertid være av mindre verdi dersom man ikke har et nøyaktig tall for antall fisk i produksjonsenheten på rømmingstidspunktet.

Forslag til ny § 37b Krav til nøyaktighet for antall fisk

Det foreslås at det stilles krav til nøyaktighet i antall fisk i produksjonsenheten med hjemmel i akvakulturloven § 24, og at dette skal gjelde for alle produksjonsenheter, både på land og i sjø. Med utgangspunkt i dagens risikobilde og utfordringer knyttet til rømming av laks (*Salmo salar*) og regnbueørret (*Oncorhynchus mykiss*) foreslås det at kravet rettes mot disse artene. Det vil medføre at innehaver må kunne dokumentere kravet til nøyaktighet. Kravet medfører ikke nye rapporteringskrav, da antall fisk allerede rapporteres og journalføres.

Vi ber spesielt høringsinstansene om innspill til hvordan det kan sikres høyere pålitelighet og nøyaktighet for antall fisk som til enhver tid er i produksjonsenheten.

Vi ber spesielt om høringsinstansene om innspill til hva som er akseptabel nøyaktighet.

Ut fra tilgjengelig teknologi og kravene til driften ellers, foreslår vi at nøyaktigheten for antall fisk i første omgang skal være mindre enn $\pm 1\%$ for laks og regnbueørret.

Ny 37b Krav til nøyaktighet for antall fisk foreslås slik:

Antall fisk i hver produksjonsenhet skal til enhver tid kunne angis med en nøyaktighet på mindre enn $\pm 1\%$. Kravet gjelder for laks og regnbueørret.

6.8. Meldeplikt ved rømming og mistanke om rømming

§ 38. Meldeplikt ved rømming

Bestemmelsen skal medvirke til at rømming av fisk begrenses, og det foreslås at bestemmelsen gjelder for enhver som omfattes av akvakulturdriftsforskriften, herunder også vare- og tjenesteprodusenter. Bestemmelsen skal sikre at Fiskeridirektoratet straks får melding om rømming eller mistanke om rømming av fisk uavhengig av hvor fisken rømmer fra. Dette er for at arbeidet med avbøtende tiltak skal kunne iverksettes så raskt som mulig. Siden vare- og tjenesteprodusenter gjennomfører aktiviteter som innebærer risiko for rømming, foreslås det at disse omfattes av meldeplikten. Videre foreslås det at transportenheter føyes til, slik at det blir helt klart at meldeplikten også gjelder ved rømming eller mistanke om rømming fra transportenheter som for eksempel båt og bil.

Fiskeridirektoratet mottar tidvis meldinger om større hull i not, der det oppgis at det ikke har rømt fisk fordi den oppholdt seg et annet i sted i merden eller innehaver av andre grunner mener det ikke har rømt fisk. Den hyppigste direkte årsaken til rømming er hull i not. Myndighetene legger til grunn at når det oppdages hull i noten som er så stort at den minste fisken i enheten kan komme seg ut, så inntreffer plikten til å melde fra. Det samme er tilfelle om noten kommer under vannlinjen slik at fisk kan rømme ut. Ulik praksis og tilnærming til når mistanke om rømming oppstår, kan tyde på at det er ulik forståelse av regelverket.

Når meldeplikten gjelder for både innehaver og vare- og tjenesteprodusenter, vil det innebære at det i risikovurderingen og planlegging av aktiviteter/arbeidsoperasjoner alltid må tas hensyn til minste fisk i produksjonsenheten, også rensefisken. Av første ledd i § 38 vil det følge at vare- og tjenesteprodusenter

også må få kunnskap om størrelse på fisken, for å kunne vurdere om fisk kan ha rømt gjennom hull som oppdages.

I gjeldende § 38 er det angitt at det straks skal meldes fra på fastsatt skjema til Fiskeridirektoratet. I dag sender innehaver av akvakulturtillatelse inn meldingen via MinSide. Formulering «fastsatt skjema» refererer seg til da dette var et papirskjema som skulle sendes inn på faks eller e-post. I dette ligger at Fiskeridirektoratet bestemmer hvordan slik melding skal sendes, og kan videre revidere og oppdatere malen for meldingen eller skjema. Formuleringen «fastsatt skjema» anses overflødig og unødvendig og foreslås slettet. Dette fører ikke til noen materiell endring.

Det finnes i dag ikke skjema for melding fra vare- og tjenesteprodusenter, og Fiskeridirektoratet vil måtte utarbeide løsning for å sende inn slik melding dersom forslaget vedtas.

Det foreslås en revidering av § 38 første ledd:

Det skal straks meldes fra på fastsatt skjema til Fiskeridirektoratet dersom det er kjennskap til at fisk rømmer, eller når mistanke om rømming foreligger, uavhengig av om fisken har rømt fra egne eller andres produksjonsenheter eller installasjoner eller fra transportenheter. Meldingen skal sendes inn på den måten tilsynsmyndigheten bestemmer.

Det foreslås videre at plikten for vare- og tjenesteprodusenter også omfatter at de straks melder fra til innehaver, fordi gjenfangstplikten er forbeholdt innehaver. Det vil ikke være miljømessig forsvarlig om vare- og tjenesteprodusenter venter med å informere innehaver om rømming eller mistanke om rømming, jf. akvakulturloven § 12. Plikten må også ses i sammenheng med at innehaver til enhver tid må sikre at det er til stede personell med nødvendig kompetanse for å etterleve regelverket, jf. foreslått krav i § 6 og § 37a.

Nytt andre ledd foreslås slik:

Vare- og tjenesteprodusenter skal i tillegg straks melde fra til innehaver av akvakulturtillatelse dersom det er kjennskap til at fisk rømmer, eller når mistanke om rømming foreligger.

7. Forslag om endring av krav ved bruk og utslipp av legemidler

Det er hensiktsmessig å samle alle krav og plikter som stilles til brønnbåt (vare- og tjenesteprodusenter) så vel som innehaver av akvakulturtillatelse, og som er knyttet til bruk og utslipp av legemidler, i samme forskrift. Regelverket for brønnbåt (vare- og tjenesteprodusenten) som deltar i avlusningsoperasjoner, blir på denne måten mer tilgjengelig, tydelig og forutsigbart, og legger bedre til rette for samarbeid og samhandling mellom innehaver og brønnbåt.

Endringene som foreslås, må ses i sammenheng med forslaget om utvidelse av det personelle virkeområdet i akvakulturdriftsforskriften til også å gjelde vare- og tjenesteprodusenter, slik det er beskrevet i kapittel 5, og forslag om nye krav for å hindre, oppdage og begrense rømming som beskrevet i kapittel 6.

I den siste risikorapporten fra Havforskningsinstituttet er det tatt i bruk en ny metodikk for risikovurdering. Bayesianske nettverk er valgt som et kvalitativt verktøy for å visualisere risiko i form av årsakssammenhenger, enkeltfaktorers grad av påvirkning og kunnskapsstyrke. Dette vil bidra til en bedre

forståelse av risikobildet og være et nyttig kunnskapsgrunnlag og verktøy for innehaver og vare- og tjenesteprodusentenes risikovurderinger ved bruk og utslipp av legemidler.

7.1. Krav ved bruk av legemidler mot lakselus

Bruk og utslipp av legemidler i forbindelse med behandling mot lakselus reguleres i akvakulturdriftsforskriften §§ 15, 15a og 15b og i transportforskriften § 22a. Kravene til vurdering av risiko for negative miljøeffekter og risikoreduserende tiltak ved behandling mot lakselus ble fastsatt i 2017, jf. akvakulturdriftsforskriften § 15 annet ledd. Samtidig ble det innført detaljkrav knyttet til bruk og utslipp av legemidler ved reke- og gyttefelt, i hhv. 2017 (§§ 15a og 22a) og 2019 (§ 15b). Bestemmelsene omfatter både vilkår ved bruk av kitinsyntesehemmere (di- og teflubenzuron) og til bruk og utslipp av legemidler mot lakselus ved badebehandling og tømning fra brønnbåt. Avstandskravene som er satt i disse bestemmelsene, omtales også som forbudssoner.

Bestemmelsene §§ 15a og 15b ble innført som utslag av den tids kunnskap om miljøeffektene ved utslipp av legemidler mot lakselus i akvakulturanlegg, og med henvisning til en føre-var-tilnærming. Departementet påpekte i høringsbrevene av 1. oktober 2016 og 1. oktober 2018 at dersom kunnskap som genereres i årene etterpå, tilsier at de innførte tiltakene er overflødige, er det departementets intensjon å oppheve disse, eventuelt innføre andre tiltak, for å tilpasse risikohåndteringen i samsvar med ny kunnskap.

Tiltakene fastsatt i 2017 og 2019 gjelder ikke om de samme legemidlene brukes til annen behandling, f.eks. mot skottelus eller amøbegjellesykdom (amoebic gill disease (AGD)). De siste årene har legemiddelbruk mot lakselus ligget på et lavt nivå sammenlignet med årene forut for innføring av tiltakene i 2017 og 2019. Det er utarbeidet veiledning om kravene til vurdering av risiko for negative miljøeffekter og risikoreduserende tiltak ved behandling mot lakselus. Erfaringer viser at de særskilte detaljkravene og forbudene som gjelder ved bruk av legemidler mot lakselus ved gyttefelt og rekefelt, ikke alltid er treffende eller fleksible nok.

7.2. Forbruk av legemidler mot lakselus

De siste årene har det vært en betydelig nedgang i legemiddelbruk mot lakselus. Lakselusa blir i økende grad fjernet med andre ikke-medikamentelle metoder, både til forebygging og kontroll av lakselus.

Årlig salg

Folkehelseinstituttet publiserer årlig en oversikt over salg av midler mot lakselus, antibiotika, midler mot innvollsorm og andre overflateinfeksjoner på fisk, samt bedøvende midler brukt i norsk fiskeoppdrett. Tallene er basert på innrapportert salg til Folkehelseinstituttet fra legemiddelgrossister og fôrfirmaer. Folkehelseinstituttet forklarer at det totale antallet behandlingsdoser¹⁶ i 2019, dvs. antall tonn laksefisk som ble behandlet med kjemiske avlusningsmidler, var på samme nivå som i 2018, og har før dette ikke vært lavere siden 2005.

¹⁶ Kilde: Faggruppe farmakologi, Veterinærhøgskolen. [«2019: Bruk av legemidler i fiskeoppdrett», Folkehelseinstituttet 27.2.20.](#)

Tabell 1 Midler mot lakselus (kg aktiv substans). Kilde Statistikk for salg av legemiddel i norsk fiskeoppdrett 2019, Folkehelseinstituttet.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
azametifos	3346	2437	4059	3037	4630	3904	1269	204	160	154
cypermetrin	107	48	232	211	162	85	48	8	0	0
deltametrin	61	54	121	136	158	115	43	14	10	10
diflubenzuron	1839	704	1611	3264	5016	5896	4824	1803	622 ¹	1296
emamektin	22	105	36	51	172	259	232	128	87	114
teflubenzuron	1080	26	751	1704	2 674	2509	4 209	293	144	183
hydrogenperoksid (100%) (tonn)	3071	3144	2538	8262	31577	43246	26597	9277	6735	4523

¹ Antall kilo diflubenzuron er korrigert i forhold til mengde angitt i fjorårets statistikk.

Cypermetrin, solgt som Betamax, er utgått som legemiddel i 2018¹⁷.

Årlige forskrivninger

Antall rekvisisjoner på lakselusmidler registreres i Veterinært legemiddelregister (VetReg). I Fiskehelsesrapporten 2019¹⁸ er antallet behandlinger mot lakselus i årene 2011 - 2019 oppsummert ut fra antall resepter av en gitt kategori virkestoff på lusebehandling. Det ligger til grunn at én forskrivning av et middel tilsvarer én behandling.

Tabell 2. Antall resepter av en gitt kategori virkestoff på lusebehandling i 2011 – 2019. Pyretroider er resepter på virkestoffene deltametrin og cypermetrin, mens flubenzuroner er resepter på virkestoffene teflubenzuron og diflubenzuron. Antall rekvisisjoner er hentet fra Veterinært legemiddelregister (VetReg) 13.01.20. Kilde Fiskehelsesrapporten 2019, Veterinærinstituttet.

Virkestoff kategori	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Azametifos	418	695	483	752	621	262	59	39	82
Pyretroider	460	1163	1130	1049	664	280	82	56	73
Emamektinbenzoat	294	169	163	481	523	612	351	371	424
Flubenzuroner	24	133	171	195	202	173	81	40	42
Hydrogenperoksid	179	110	255	1021	1284	629	214	96	77
Sum legemidler	1375	2270	2202	3498	3294	1956	787	602	698

Fra toppåret i 2015 har det vært en betydelig nedgang i bruk av medikamenter mot lakselus frem til 2018. Denne trenden har ikke fortsatt i 2019, da det ble forskrevet 16 prosent flere resepter på lusemidler enn i 2018. På virkestoffnivå har det vært en økning i forskrivning av alle legemiddelkategorier med unntak av hydrogenperoksid fra 2018 til 2019 (Fiskehelsesrapporten 2019).

¹⁷ [Utgåtte legemidler 2018](#), Felleskatalogen.

¹⁸ [Fiskehelsesrapporten 2019](#), Veterinærinstituttet.

Det er drøyt 1000 akvakulturlokaliteter for laks, ørret og regnbueørret langs kysten. Toppåret for badebehandlinger var 2014; da ble det foretatt 2801 badebehandlinger i merd eller i brønnbåt. I 2019 ble det foretatt 232 badebehandlinger, en reduksjon på 92 % fra toppåret 2014. Når det gjelder kitinsyntesehemmere var toppåret 2015, da det ble gjennomført 202 behandlinger. I 2019 var det 42 slike behandlinger, en nedgang på 79 % fra 2015.

7.3. Miljøeffekter ved bruk av legemidler

Kunnskap

Kunnskap og studier som her refereres, bygger i hovedsak på Havforskningsinstituttets «Risikovurdering av norsk fiskeoppdrett 2018» og «Risikorapport norsk fiskeoppdrett 2019», Akvaplan-nivas rapport fra september 2016: "Kunnskapsstatus lusemidler og miljøpåvirkning", Akvaplan-nivas rapport fra april 2019 «Effects of hydrogen peroxide, azametiphos and deltamethrin on egg carrying shrimp (*Pandalus borealis*)» og Veterinærinstituttets rapport 5a/2020 «Fiskehelse rapporten 2019».

«Risikorapport norsk fiskeoppdrett 2019» tar for seg blant annet ny metodikk i vurdering av risiko for miljøeffekter fra oppdrett. I dette avsnittet gjengis denne metodikken knyttet til miljøeffekter ved bruk av legemidlers påvirkning på non-target arter, for bedre forståelse av kunnskapsgrunnlaget og risikoen for miljøeffekter ved bruk av legemidler. Miljøeffekten vil påvirkes av flere forhåndsdefinerte faktorer: tilstedeværelse i miljøet (forbruk, nedbrytning, spredning og fortykning), endring i artssammensetning og artenes følsomhet. Faktorene blir så klassifisert i henhold til avstand fra ønsket tilstand (nær, moderat og stor avstand). Kunnskapsstyrken for hver faktor blir også vurdert (god, moderat og svak kunnskapsstyrke). Basert på de forskjellige faktorene gis det en samlet vurdering/klassifisering av miljøeffektene av det enkelte legemiddel.

Legemidler generelt

Legemidler i norsk akvakultur brukes i hovedsak til å behandle bakterielle sykdommer, innvollsorm og lakselus. I tillegg brukes beroligende og bedøvende midler i tilknytning til vaksinasjon og transport, samt midler mot overflateinfeksjoner på fisk i ferskvann. Det er størst forbruk av legemidler i tilknytning til avlusning.

Legemidler mot lakselus

Siden lakselus er et krepsdyr, kan medikamenter som har effekt på lakselus også påvirke andre krepsdyrarter som for eksempel reke, hummer og sjøkreps i det akvatiske miljø. I tillegg er det spørsmål om mulige effekter på tidlige livsstadier av fisk, planktoniske/frittstående arter som hoppekreps, krill og fastsittende arter som tang og tare. Hvor giftig et stoff er for en organisme, varierer. Om en organisme blir påvirket, kommer an på hvor stor dose av medikamentet den kommer i kontakt med, hvor lenge den er i kontakt med stoffet og hvor følsom den er.

Legemidlene som brukes mot lakselus i dag, kan deles inn i to typer.

- Legemidler som tilsettes badebehandlingsvann: organofosfater (azametifos), pyretroider (deltametrin) og hydrogenperoksid.
- Legemidler som gis i fôr: flubenzuroner (teflubenzuron og diflubenzuron) og emamectinbenzoat.

Legemidler som tilsettes i badebehandlingsvann

Azametifos hører til gruppen av kjemiske forbindelser som kalles organofosfatene, og selges i Norge under navnet *Azasure Vet*¹⁹ (tidligere solgt under handelsnavnet *Salmosan vet*). Organofosfater har en hemmende virkning på enzymet acetylkolinesterase. Hemming av dette enzymet fører først til overstimulering av musklene, etterfulgt av blokkering som gir lammelse og død. Krepssdyr er de mest sensitive artene for azametifos. Bløtdyr, pigghuder og fisk ser ut til å være mindre sensitive. Av testorganismer som er anvendt, er det amerikansk hummer som er mest sensitiv. Strandreker og pungreker viser ingen dødelighet etter én times eksponering. Det er heller ikke vist noen effekt på kopepoder.

I et forsøk ble det vist at etter behandling med azametifos, kan ikke azametifos detekteres dypere enn 10 meter og fortynningen skjer raskt. Azametifos brytes ned i vann ved hydrolyse med en halveringstid på 8-9 dager.

Havforskningsinstituttets Risikoreport 2019 konkluderer med at risiko for effekter på non-target arter vurderes som nær ønsket tilstand basert på moderat kunnskapsgrunnlag. Det er behov for mer kunnskap knyttet til effekter av azametifos på non-target arter, spesielt knyttet til spredning og fortynning og artenes følsomhet for medikamentet.

Deltametrin tilhører stoffgruppen pyretroidene, og selges i Norge under navnet *ALPHA MAX*. Pyretroidene påvirker nerveceller ved å hindre at Na⁺ kanalene lukkes på normal måte etter at spenningen i cellemembranen er nøytralisert (depolarisering). Nervecellenes evne til repolarisering forstyrres derved, og fører til koordinasjonssvikt, hyperaktivitet, paralyse og død. Krepssdyr er de mest sensitive artene for pyretroider, spesielt hummerlarver av europeisk hummer har vist seg å være svært sensitive. Bløtdyr, pigghuder og fisk ser ut til å være mindre sensitive. Det er indikasjoner på at deltametrin kan ha effekter, men ikke dødelige, på fisk.

Pyretroider er lite vannløselige. Dette betyr at disse forbindelsene binder seg til ulike materialer, partikler og sedimenter slik at konsentrasjonen i vannfasen reduseres raskere enn bare ved kjemisk nedbrytning. På den annen side inneholder preparatene som brukes i akvakultur, sufraktanter og stabilisatorer, noe som kan bidra til å holde disse stoffene i løsning lenger. Et utslipp vil påvirke planktoniske organismer, spesielt i de første timene før nedbrytning. Fortyning reduserer konsentrasjonen. Dersom utslippet driver mot land, kan noen andre arter i strandsonen påvirkes.

Havforskningsinstituttets Risikoreport 2019 konkluderer med at risiko for effekter på non-target arter vurderes som moderat avstand fra ønsket tilstand basert på moderat kunnskapsstyrke. Risikoen vil kunne bli vurdert endret til høy ved en økning i forbruk, ettersom deltametrin er svært toksisk for flere non-target arter. Det er behov for mer kunnskap knyttet til effekter av deltametrin på non-target arter, spesielt knyttet til spredning og fortynning, nedbrytning i miljøet og artenes følsomhet for medikamentet.

Hydrogenperoksid reagerer inne i lakselusa og danner gassbobler som fører til at lusa slipper tak i laksen og flyter til overflaten. Gassboblene kan også medføre indre skader, men hvilke mekanismer som forårsaker dødelighet er ikke klarlagt. Hydrogenperoksid selges i Norge under navnene *Nemona* og *Paramova*. Det foreligger mye kunnskap basert på studier i laboratorier om hvor skadelig hydrogenperoksid er for ulike arter. For eksempel vet vi at torskeegg tåler behandlingsdoser uten å ta skade, mens dypvannsreker er mye mer følsomme. Arter som hoppekreps, larvestadier av europeisk hummer, sukkertare og børstemark har vist seg å være følsomme ved én times eksponering. Men det foreligger mindre kunnskap om hvor stor påvirkningen er ute i naturen etter en behandling.

¹⁹ Tidligere solgt under handelsnavnet *Salmosan Vet*.

Nedbrytningen av hydrogenperoksid i vann er avhengig av flere faktorer som temperatur, pH, metaller og tetthet av organiske partikler som hydrogenperoksid kan reagere med. Disse faktorene kan være med på å øke nedbrytningshastigheten. Halveringstiden i sjøvann er avhengig av blant annet sjøtemperaturen. Nedbrytningsforsøk viste halveringstider for hydrogenperoksid fra ca. 3 til 28 dager. Det er mest sannsynlig at utslipp av hydrogenperoksid vil holde seg i øvre vannlag. Vertikal transport av vann til dypere vannlag forekommer sjeldent, men hydrogenperoksid kan synke til bunns når vannsøylen er godt blandet, noe som er vanligere i vinterhalvåret.

Havforskningsinstituttets Risikoreport 2019 konkluderer med at risiko for effekter på non-target arter vurderes som moderat avstand fra ønsket tilstand basert på moderat kunnskapsstyrke. I risikovurderingen påpekes det at artenes følsomhet har stor avstand fra ønsket tilstand med god kunnskapsstyrke. Det fremheves også at det kreves god modellering for å beregne spredning og fortykning og at utviklingen av slike modeller er i startfasen, og det påpekes at det finnes svært lite kunnskap om endring i artssammensetning.

Legemidler som gis i fôr

Flubenzuroner er betegnelsen på en gruppe medikamenter som gis gjennom fôret. I norsk fiskeoppdrett brukes for tiden to typer, diflubenzuron og teflubenzuron. Diflubenzuron og teflubenzuron selges som henholdsvis Releeze Vet. og Ektobann i Norge. Legemidlene overføres fra verten til parasitten ved at denne spiser slim, hud og blod på fisken. Opptaket av flubenzuroner fra laksens tarm er imidlertid moderat (biotilgjengelighet 10–30 %), og siden laksen i liten grad omdanner disse stoffene vil mesteparten gå ut av fisken i uforandret form enten via urin eller bundet til fekalier. Medikamentene tilføres dermed miljøet både løst i vann (urinfraksjon), bundet til fekalier og som spillfôr under behandlingen, og via fekalier og urin i et par uker etter at medisineringsen er avsluttet.

Siden di- og teflubenzuron påvirker kitinsyntesen vil dyregrupper med kitin i skallet være spesielt sårbare. Dødelighet kan inntreffe i tilknytning til skallskifte. Arter som gjennomgår flere skallskifter årlig og yngre individer med hyppige skallskifter er spesielt sårbare. Det er to kilder til eksponering for stoffene; løst i vann og bundet til organisk materiale. Studier har vist at stoffene er svært lite vannløselige og vil i størst grad opptre bundet til organisk materiale og dermed i størst grad ha miljøeffekter på non-target organismer via konsum av organisk materiale direkte eller indirekte via byttedyr som for eksempel børstemark. Hvor langt flubenzuroner vil spre seg og i hvilke mengder, vil variere fra lokalitet til lokalitet, noe som gjør det vanskelig å definere et generelt influensområde.

Havforskningsinstituttets Risikoreport 2019 konkluderer med at risiko for effekter på non-target arter vurderes som moderat avstand fra ønsket tilstand basert på moderat kunnskapsgrunnlag. Det er imidlertid behov for økt kunnskap knyttet til spredning, stabilitet og nedbrytning i miljøet. Risikovurderingen påpeker også at flere arter har høy følsomhet for flubenzuroner og har følgelig stor avstand fra ønsket tilstand.

Emamectinbenzoat er en annen type medikament som tilsettes fôret til fisken og selges under navnet SLICE i Norge. Emamectinbenzoat påvirker nervesystemet og har dermed en direkte effekt på organismen. Som ved flubenzuroner er emamectinbenzoat i hovedsak bundet til organisk materiale og spres med dette til sedimentet. Det er ikke tilgjengelige data om arter som dypvannsreke, europeisk hummer og taskekrabbe ved oral administrering av emamectinbenzoat, men hos voksen amerikansk hummer førte det til fremskyndet skallskifte.

Havforskningsinstituttets Risikoreport 2019 konkluderer med at risiko for effekter på non-target arter vurderes som moderat avstand fra ønsket tilstand basert på moderat kunnskapsgrunnlag. Det påpekes i

risikovurderingen at det finnes lite kunnskap om påvirkning på norske arter og at det også er behov for mer kunnskap knyttet til spredning av medikamentet.

Spredning og fortykning

Ved bruk av avlusningsmidler som bademidler skjer behandlingen enten direkte i merden eller i brønnbåt. Når behandling skjer i merd, slippes badebehandlingsvannet direkte ut i sjøen. Når behandlingen skjer i brønnbåt, slippes badebehandlingsvannet ut mens fartøyet er i fart. Vanntemperatur, strøm og sjikting i vannsøylen har særlig betydning for spredning av bademidler.

Avlusningsmidler som gis i fôret, spres til miljøet via fôrspill og fekalier. Strømforholdene ved lokaliteten har stor betydning for hvor langt de spres, og størrelsen på partiklene har betydning for hvor fort de synker. Når partiklene når bunnen, er de fôrbaserte avlusningsmidlene relative stabile i bunnsedimentet, og kan finnes igjen flere måneder etter behandling.

Modellering er viktig for å beregne spredning og fortykning og kunne definere påvirkningsområder. Det vil være nyttig å ha egnede modeller og verktøy som kan brukes i risikovurderinger knyttet til utslipp av legemidler og spredning av disse. Vi antar at slike modeller og verktøy fremover vil bli mer tilgjengelige.

Det vil også være mye kunnskap om strøm- og dybdeforhold og hydrografimålinger fra miljøovervåkingen ved den enkelte lokalitet som er nyttig i risikovurderingen, som beskrevet i veiledningen fra Fiskeridirektoratet.²⁰

Havforskningsinstituttet utvikler Strømkatalogen, foreløpig tilgjengelig som prototype for Sør-Vestlandet. Strømkatalogen vil gi statistisk informasjon om strøm og spredning med strømmen for hele NorKyst 800.

I FHF901322-prosjektet²¹ er det vist at numerisk modellering er et nyttig verktøy som blant annet kan brukes som støtteverktøy til å planlegge miljøovervåkingsprogrammer, indikere områder med behov for særlig overvåking, og ellers bidra til en helhetlig forståelse av omfanget til matfiskanleggenes miljøpåvirkning.

7.4. Brønnbåtselskap og andre vare- og tjenesteprodusenter inntas i (deler av) akvakulturdriftsforskriften

Vare- og tjenesteprodusenter inntas i (deler av) akvakulturdriftsforskriften

I kap. 5 beskrives forslaget om å utvide det personelle virkeområdet i akvakulturdriftsforskriften slik at de kravene i forskriften som er tetttest knyttet opp mot miljømessig forsvarlig drift også blir gjeldende for vare- og tjenesteleverandører. Når brønnbåt eller andre vare- og tjenesteprodusenter deltar i avlusningsoperasjoner, vil denne aktiviteten etter forslaget være omfattet av akvakulturdriftsforskriften. Avlusningsoperasjoner er forbundet med høy risiko for rømming, fig. 3, og det er av stor betydning at det gjøres helhetlige risikovurderinger ved bruk og utslipp av legemidler.

Generelle krav til forsvarlig drift i § 5

Det foreslås at også «gjennomføring av aktivitet i tilknytning til driften» skal være teknisk, biologisk og miljømessig forsvarlig, som beskrevet i kap. 5. Når vare- og tjenesteprodusenter deltar i avlusningsoperasjoner og/eller tømmer badebehandlingsvann, omfattes de av bestemmelsen.

²⁰ [Veileder etter akvakulturregelverket - Miljømessig forsvarlig utslipp av legemidler ved behandling av lakselus i akvakulturanlegg](#), Fiskeridirektoratet.

²¹ FHF 901322 Rapport «Bunnpåvirkning fra marine matfiskanlegg: Modellberegninger av geografisk omfang og biologiske konsekvenser/Benchmarking of deposition models», 12.12.2019, Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering.

Krav om kompetanse i § 6

I kap. 5 og 6 beskrives forslaget om krav til kompetanse for vare- og tjenesteprodusenten i akvakulturdriftsforskriften § 6. I dette ligger at brønnbåt må inneha (eventuelt kunne dokumentere) nødvendig faglig kompetanse for å kunne utføre sine oppdrag og tjenester på en miljømessig forsvarlig måte, som blant annet vil være aktuelt under avlusningsoperasjoner der badebehandlingsvann med legemidler mot lakselus tømmes ut.

Krav om beredskapsplan i § 7

Det understrekes at dersom vare- og tjenesteprodusenter utfører aktiviteter i forbindelse med bruk og/eller utslipp av legemidler som kan medføre risiko for rømming, vil de omfattes av foreslåtte krav om beredskapsplan, jf. kap. 6

Krav om journalføring i § 10

I kap. 5 beskrives forslaget om krav til journalføring for vare- og tjenesteprodusenten i akvakulturdriftsforskriften § 10. I dette ligger at brønnbåter skal føre driftsjournal når de deltar i avlusningsoperasjoner.

Plikt til særlig aktsomhet i § 15 første ledd

Etter § 15 første ledd skal det ved bruk av legemidler og andre kjemikalier vises særlig aktsomhet for å unngå uakseptable effekter på det omkringliggende miljø. Dersom forslaget om at vare- og tjenesteprodusenter omfattes av akvakulturdriftsforskriften, vedtas, bør det komme tydeligere frem at aktsomhetsplikten er knyttet også til utslipp av legemidler og kjemikalier. Videre må også vare- og tjenesteprodusentens aktsomhetsplikt komme klart frem, jf. det generelle kravet til forsvarlig miljømessig drift i den foreslåtte endringen i § 5, jf. også akvakulturloven § 12.

§ 15 første ledd foreslås slik:

§ 15. Bruk *og/eller utslipp* av legemidler og andre kjemikalier

Ved bruk *og/eller utslipp* av legemidler og andre kjemikalier skal det vises særlig aktsomhet for å unngå uakseptable effekter på det omkringliggende miljø.

7.5. Bruk og utslipp av legemidler

Utfordringer knyttet til dagens detaljkrav

Som forklart innledningsvis i kap. 7 var tiltakene rettet mot legemidler mot lakselus ment å være midlertidige, og rettet kun mot lakselus. Bruk av legemidler mot lakselus er i dag på et langt lavere nivå sammenlignet med det som lå til grunn for tiltakene med avstandskrav som ble innført i 2017, jf. tabell 1 og 2.

I gjeldende regelverk er det gitt svært konkrete og detaljerte avstandskrav for bruk og utslipp av legemidler mot lakselus. Kravene er knyttet kun til behandling mot lakselus med krav til avstand fra rekefelt og gytefelt for kysttorsk. Det tas ikke høyde for andre viktige forhold som er relevante i vurderingen av negative miljøeffekter av lusemiddelbruk, eksempelvis gyteperiode for torsk og andre arter enn torsk og reke.

Avstandskravet er heller ikke alltid treffende, da det kan være svært ulike miljøforhold (strøm, bunn, eksponering o.l.) ved lokalitetene. Videre tas det ikke høyde for at noen av de samme legemidlene som brukes mot lakselus, også brukes mot andre sykdommer (f.eks. skottelus og AGD). De ulike egenskapene til legemidlene som har betydning for miljøeffektene, blir ikke hensyntatt i regelverket. Noen legemidler er

vannløselige, andre er hydrofobe og binder seg raskt til organisk materiale og inaktiveres. Det tas heller ikke hensyn til at legemidlenes virkningsmekanisme overfor fisk, egg og larver er annerledes enn mot krepsdyr.

I akvakulturdriftsforskriften § 15a er det krav om at kitinsyntesehemmere gitt gjennom fôr ikke brukes på lokaliteter nærmere enn 1000 meter fra rekefelt, og kan ikke brukes på samme lokalitet før det er gått minst 6 måneder fra siste behandling. Reglene skal forebygge akkumulering av kitinsyntesehemmere under anlegget. Det er ikke angitt hvordan «siste behandling» skal forstås, om det er behandling av hele anlegget eller av enkelt merd(er). I «Veileder etter akvakulturregelverket, Miljømessig forsvarlig utslipp av legemidler ved behandling av lakselus i akvakulturanlegg» er dette derfor blitt nærmere forklart i 6.1. «Med behandlet medikamentelt, menes i denne sammenheng enhver medikamentell behandling, uavhengig av om det er enkeltmerd(er) eller hele anlegget som er behandlet.» Kravet medfører en fare for at innehaver velger å behandle hele anlegget, selv om det kun er behov for behandling av enkeltmerd(er). Dette er fordi neste behandling ikke kan skje før etter minst 6 måneder. Dette detaljkravet vil da kunne medføre høyere bruk og utslipp av kitinsyntesehemmere enn det som er nødvendig, og økt risiko for negative miljøeffekter, og oppfyller ikke formålet bak regelen.

Akvakulturdriftsforskriften 15 b og transportforskriften 22a angir forbud mot utslipp av badebehandlingsvann i rekefelt og gytefelt. Kravet er knyttet til Havforskningsinstituttets kartlegging av «gytefelt for kysttorsk»²² som er vist i Fiskeridirektoratets kartverktøy. Data om «Gyteområde», vist i Fiskeridirektoratets kartverktøy, er samlet inn av Fiskeridirektoratets regionkontor og basert på intervju av i hovedsak fiskere. Gyteområde-registreringene omfatter også flere arter enn kysttorsk. Etter innføringen av tiltakene i 2017 og 2019 blir det oppfattet som inkonsistent at gytefelt for kysttorsk og gyteområder ikke har samme regulering.

Lokalitetene og aktuelle områder for tømning er til dels svært forskjellige mht. strøm, dybde, avstand til land mm. Lokale forhold kan medføre at utslippet havner i en forbudssone selv om det tømmes utenfor forbudssonen. Detaljerte avstandskrav vil i slike tilfeller ikke være tilstrekkelige.

Gjeldende regelverk har kun avstandskrav knyttet til legemiddel brukt mot lakselus. Det oppfattes som inkonsistent at det samme middelet kan brukes mot skottelus og AGD, uten å være omfattet av de detaljerte avstandskravene.

Det har også vært tilfeller der innehaver opplever at akvakulturloven og dyrevelferdsloven ikke harmonerer, og krav kan i enkelte tilfeller være motstridende. Dette er f.eks. en problemstilling i Finnmark, med svært lave sjøtemperaturer under avlusing i vinterhalvåret i områder hvor badebehandling må utføres i brønnbåt grunnet forbudssoner. Mattilsynet råder av hensyn til fiskehelse og fiskevelferd til badebehandling i merd, og ikke i brønnbåt, som vil medføre økt håndtering av fisken. Laksen avluses også av hensyn til miljøet, på grunn av fare for at ville bestander av laksefisk skal smittes av lakseluslarver.

Funksjonsbaserte regler

I et funksjonsbasert regelverk tar myndighetene utgangspunkt i hvilke mål som skal oppnås, og det blir så i stor grad opp til virksomhetene selv å velge løsninger for å nå målene.²³ Kompleksitet, teknologisk utvikling og raske omstillinger gjør det vanskelig å regulere aktiviteten i virksomhetene på en direkte måte og samtidig holde regelverket à jour med utviklingen. Et formåls- og funksjonsbasert regelverk bygger på tillit mellom myndighetene og virksomhetene. Overgang til funksjonskrav vil gi virksomhetene økt ansvar, men også muligheter til å finne løsninger som er optimale både for virksomheten selv og ut fra mål i regelverket.

²² Del av «Nasjonalt program for kartlegging av marine naturtyper» og «Program for kartlegging av gytefelt og oppvekstområder for kommersielt viktige arter i kystsonen»

²³ St.meld. nr. 17 (2002-2003) Om statlige tilsyn. Kap. 3.6.1.

En slik regulering bygger på at kompetansen for å finne frem til bedre løsninger først og fremst ligger hos virksomheten selv. Et funksjonsbasert regelverk stiller derfor også større krav til virksomhetene.

Med dette som utgangspunkt foreslås det at nåværende krav utvides til å omfatte all bruk og utslipp av legemidler, at de detaljerte reglene om forbud og avstandskrav erstattes av funksjonsbaserte regler og at reglene for både innehaver av akvakulturtillatelse og brønnbåt/vare- og tjenesteprodusent samles i akvakulturdriftsforskriften § 15. Som følge av dette kan §§ 15a og 15b oppheves.

Det foreslås at kravene om bruk og utslipp av legemidler nå utvides til å omfatte legemidler generelt, og ikke spesielt mot lakselus, og at § 15 endres i henhold til dette. Det foreslås også at reguleringen ikke begrenses til å gjelde fisk, der «fisk» erstattes med «akvakulturdyr», jf. § 4c. Regelverket rettes dermed mot legemiddelet uavhengig av hva det brukes mot, og om det fisk eller annet vannlevende dyr som behandles.

Risikovurdering ved bruk av legemidler

Etter § 15 andre ledd skal det foreligge en vurdering av de lokale forhold som har betydning for spredningen av legemidler for behandling av fisk mot lakselus i det omkringliggende miljø og beskrivelse av organismer i området som kan påvirkes negativt av slike stoffer. I forbindelse med innføring av nye regler knyttet til bruk av legemidler i 8. mars 2017 presiseres det at «Videre blir det nå et krav om at oppdretter i forbindelse med sine produksjonsplaner foretar vurderinger av hvilke tiltak som det må planlegges for gjennom hele produksjonssyklusen for å redusere negative miljøeffekter ved medikamentell behandling mot lakselus»²⁴. Det kreves et godt kunnskapsgrunnlag og faglig kompetanse for å gjøre disse vurderingene. Kravet i § 15 andre ledd ble innført i 2017, og Fiskeridirektoratet har utarbeidet veiledning om hva som ligger i pliktene etter akvakulturregelveverket for å unngå uakseptable effekter i det omkringliggende miljø. Uavhengig av om innehaver benytter egen eller ekstern kompetanse har innehaver et ansvar for å sikre at regelverket etterleves ved planlegging, bruk og utslipp av legemidler, jf. også forskrift om IK-Akvakultur § 5.

Vi anser det som klargjørende at ordlyden «vurdering» presiseres til «risikovurdering», uten at dette medfører noen materiell endring. Dette tydeliggjør sammenhengen med forskrift om IK-akvakultur § 5 tredje ledd bokstav f, og enhetlig begrepsbruk for øvrig, jf. blant annet akvakulturdriftsforskriften § 37 annet ledd.

Andre ledd foreslås slik:

Det skal foreligge en *risikovurdering* av de lokale forhold som har betydning for spredningen av legemidler for behandling av *akvakulturdyr* ~~fisk mot lakselus~~ i det omkringliggende miljø og beskrivelse av organismer i området som kan påvirkes negativt av slike stoffer. I tillegg skal det beskrives tiltak som kan iverksettes for å redusere negativ miljøpåvirkning av slike stoff.

Risikovurdering ved utslipp/tømming av legemidler

Både innehaver av akvakulturtillatelse og brønnbåtselskap har i flere år hatt krav om risikovurdering knyttet til bruk og utslipp av legemidler. Dette taler for at endring til funksjonsbasert regler ikke vil føre til noen større endring i hvordan regelverket skal etterleves. Oppdatering av veiledning til næringene etter hvert som risikobilde og kunnskap utvikles vil være viktig for å sikre forståelse og etterlevelse av regelverket. Et funksjonsbasert regelverk, uten detaljerte avstandskrav, vurderes derfor til i større grad å kunne ivareta miljøhensyn på en helhetlig måte, og er i samsvar med prinsippene for tilsyn i St.meld. nr. 17 (2002-2003) Om statlige tilsyn.

²⁴ [Pressemelding 8.3.17 Nye regler for å redusere miljøeffektene av legemiddelbruk](#)

Vi ser som forklart i kap. 5 grunn til å tydeliggjøre vare- og tjenesteprodusenters plikter og ansvar i regelverket. Når innehaver bruker ekstern tjenesteprodusent (f.eks. brønnbåt) ved behandling, har dette selskapet et ansvar ved tømning av behandlingsvann med legemidler. Brønnbåtselskap skal også risikovurdere utslipp av badebehandlingsvann når tømningen skjer fra brønnbåt. Dette følger av forskrift om IK-Akvakultur §§ 4 og 5, jf. akvakulturloven § 12 om at tjenester og oppdrag skal utføres på miljømessig forsvarlig måte.

Kunnskapsgrunnlaget for spredning og skadeeffekt av legemidler er per i dag ikke fullstendig. For å sikre at legemiddel brukes med særlig aktsomhet, skal føre-var-prinsippet ligge til grunn der virksomheten mangler tilstrekkelige kunnskaper om virkningene av et utslipp. Det følger også av naturmangfoldloven § 9. Det legges videre til grunn at tømning av badebehandlingsvann med legemidler ikke er i strid med Oslo-Paris-konvensjonen (OSPAR).²⁵

Ny metodikk i Havforskningsinstituttets risikorapport vil kunne gjøre det enklere for innehaver og brønnbåt å inkludere oppdatert kunnskap og risiko knyttet til miljøeffekter som følge av utslipp av legemidler, i sine risikovurderinger. Samtidig utvikles nye verktøy og modeller for simulering av spredning og fortykning, som vil være nyttige for de risikovurderinger som må ligge til grunn for utslipp.

Det er nødvendig med en samhandling mellom innehaver og vare- og tjenesteprodusenten for at begge parter skal kunne overholde sitt ansvar etter den foreslåtte § 15 tredje ledd, jf. akvakulturloven §§ 10 og 12. Det foreslås derfor likelydende krav til risikovurdering og tiltak for innehaver og vare- og tjenesteprodusenten ved utslipp av legemidler.

Nytt tredje ledd foreslås slik:

Det skal foreligge en risikovurdering av de lokale forhold som har betydning for spredningen av legemidler ved utslipp i det omkringliggende miljø og beskrivelse av organismer i området som kan påvirkes negativt av slike stoffer. Dette gjelder både når legemidler slippes ut fra anlegget og når tømning skjer andre steder enn ved akvakulturanlegget.

Endring i varslingsplikten

I gjeldende § 15 tredje ledd er det angitt varslingsplikt knyttet til bruk av legemidler med tilbakeholdelsestid, og det skal varsles med skilt på lokaliteten. Varslingsplikten gjelder fra påbegynt behandling og til tilbakeholdelsestiden for det aktuelle medikamentet som benyttes, er utløpt.

Regelverket krever at det ukentlig telles lus på 10 til 20 fisk per produksjonseenhet, jf. forskrift om bekjempelse av lakselus i akvakulturanlegg, «vedlegg 1. Krav til rutinemessig telling av lakselus». Ved ukentlig lusetelling brukes det bedøvelsesmidler som har tilbakeholdelsestid, hvilket innebærer at skilt som varsler om bruk av legemidler ofte må stå oppe. Ved telling av lus blir fisken tatt ut av produksjonseenheten og lagt i et bad tilsatt bedøvelsesmiddel. Det er få fisk som bedøves om gangen. Derfor er det et relativt lite volum som trengs i anestesibadet, og dermed blir også mengden legemiddel som brukes til bedøvelse lav. Ved slik rutinemessig bruk av bedøvelse er det derfor ikke grunn til å tro at omgivelser eller villfisk rundt anlegget blir berørt i en slik grad at varsling bør være nødvendig. De bedøvelsesmidlene som blir brukt, er stoffer som er vurdert slik at det ikke er behov for grenseverdier for legemiddelrester (MRL). Det betyr som regel i praksis at man ikke finner rester igjen ved analyse, selv rett etter bruk av legemiddelet.

²⁵ Høringsnotat 21.6.16 [Forslag til tiltak for å motvirke negative miljøeffekter fra behandling mot lakselus på akvakulturlovens virkeområde](#), side 8.

Det foreslås derfor at en presisering om at varslingsplikten ikke gjelder ved bruk av beroligende og bedøvende midler ved telling av lakselus føyes til gjeldende tredje ledd.

Varslingsplikten gjelder ikke ved bruk av beroligende og bedøvende legemidler ved rutinemessig telling av lakselus.

7.6. Melding ved tømning av badebehandlingsvann tilsatt legemidler

I 2017 ble det fastsatt i transportforskriften § 22a forbud mot å tømme badebehandlingsvann tilsatt legemidler mot lakselus nærmere enn 500 meter fra rekefelt eller gytefelt jf. de felt som til enhver tid vises i Fiskeridirektoratets nettbaserte kartverktøy. Kravet i § 22a tar ikke høyde for at det kan være andre forhold, utenfor forbudssonene, som har betydning for hvor det vil være miljømessig forsvarlig å tømme badebehandlingsvannet. Selv om akvakulturloven § 12 gjelder her, slik at tømning utenfor forbudssonen i alle tilfeller må gjennomføres på en miljømessig forsvarlig måte, synes det å være et behov for en ytterligere tilgjengeliggjøring og konkretisering av regelverket på dette punktet. De foreslåtte endringene om krav til risikovurdering og tiltak som beskrevet ovenfor i kap. 7.5, vil ivareta de samme hensyn som dagens detaljkrav er ment å ivareta. Forslaget innebærer at detaljerte avstandskrav erstattes, med funksjonsbaserte regler som bedre ivaretar formålet med hensyn til miljøet.

I transportforskriften § 22a er det videre et krav om at tømning av badebehandlingsvannet andre steder enn ved akvakulturanlegget skal skje mens fartøyet er i fart. Bakgrunnen for dette er at fortykning og spredning skjer raskere og over et større område, og risiko for negative miljøeffekter reduseres. Dette kravet er derfor formålstjenlig å videreføre.

Det er i dag et krav om at alle brønnbåter skal ha posisjonsrapporteringsutstyr og utstyr som automatisk registrerer åpning og lukking av bunnventiler, jf. transportforskriften § 9a femte ledd. Hovedhensikten med kravet om registrering av bunnventilenes stilling opp mot geografisk posisjon, er å gi både myndighetene og brønnbåter mulighet til å gå tilbake og sjekke om ventilene har vært lukket i perioder der de skulle være lukket. Etter § 9a eller transportforskriften for øvrig er det ikke mulig å vite om formålet med åpning og lukking av bunnventilene er tømning av badebehandlingsvann eller annen vannutskifting.

Det er i dag ingen oversikt som viser hvor badebehandlingsvann tømmes når dette skjer andre steder enn ved akvakulturanlegg. Dette betyr også at det ikke er mulig å se om det er områder hvor behandlingsvann tømmes hyppig, om det er flere akvakulturanlegg som bruker samme område for tømning og hvilket legemiddel som var i badebehandlingsvannet. Ut fra at regelverket om at bruk og utslipp skal skje på en miljømessig forsvarlig måte, er det en svakhet at verken den enkelte innehaver, brønnbåt eller tilsynsmyndighetene i dag har noen samlet oversikt om tømning utenfor lokaliteten. I «Veileder for tømning av badebehandlingsvann fra brønnbåt tilsatt legemidler mot lakselus» under hva må vurderes, side 7, er et av punktene «samlet belastning (dersom badebehandlingsvann gjentatte ganger tømmes på samme sted eller naturmangfoldet påvirkes negativt av andre forhold, f.eks. andre forurensende utslipp)». Etter vår vurdering er det i dag ikke mulig å gjøre tilstrekkelige risikovurderinger om samlet belastning i et område, uten at opplysninger om tømning blir gjort tilgjengelig for innehavere og brønnbåter så vel som tilsynsmyndighetene. Det foreslås derfor krav om melding knyttet til område for tømning av badebehandlingsvann, når tømningen skjer andre steder enn ved akvakulturanlegget.

I transportforskriften § 9a er det krav om at brønnbåter som transporterer levende fisk til eller fra akvakulturanlegg, skal ha posisjoneringsutstyr. Det følger videre av § 9a at brønnbåter hver halvtime automatisk skal sende melding om fartøyets posisjon til Fiskeridirektoratet, og hvilke opplysninger meldingen skal inneholde. Alle posisjonsrapporter som kommer inn til Fiskeridirektoratet sendes automatisk

videre til BarentsWatch, og integreres der. Posisjoneringsutstyret er helt lukket, dvs. det er ingen mulighet for interaksjon med bruker eller input fra denne. Opplysninger om tømningen vil da ikke kunne sendes inn som del av den automatiske meldingen.

Vi foreslår derfor at opplysninger om tømning av badebehandlingsvann med legemidler meldes til Fiskeridirektoratet, og at dette fremgår av akvakulturdriftsforskriften. I samsvar med vare- og tjenesteprodusenters ansvar etter akvakulturloven, vil denne meldeplikten ligge på den som faktisk foretar tømningen. Forslaget innebærer at brønnbåten skal sende melding med relevante opplysninger om tømningen som sted, tidspunkt, hvilket legemiddel og fra hvilken lokalitet, jf. § akvakulturloven 24. Dette harmonerer også med det foreslåtte kravet i § 10 om at vare- og tjenesteprodusenter skal journalføre slike opplysninger.

Det foreslås videre at opplysninger om geografisk posisjon, legemiddel, dato og tidspunkt for tømning samt fartøyidentifikasjon blir gjort tilgjengelig og vist i Fiskeridirektoratets kartverktøy. Data om medikamentell behandling ved den enkelte akvakulturlokalitet er i dag offentlig tilgjengelig i BarentsWatch. Det foreslåtte kravet om melding vil bidra til ytterligere åpenhet om hvor legemidler har blitt tømt, når dette foretas andre steder enn ved akvakulturanlegget.

Både innehaver av akvakulturtilatelse og brønnbåt skal ha dokumentasjon av tidspunkt, hvilket legemiddel som er benyttet, og hvor og hvordan tømningen er foretatt. Dette følger av foreslåtte krav til journalføring for brønnbåt og innehavers krav til journalføring, og vil for begge følge av internkontrollen. Forslaget om at brønnbåter skal sende inn melding med de samme opplysningene, vil følgelig ikke medføre noe særlig merarbeid sett opp imot behovet for åpenhet.

Kravet om melding og tilgjengeliggjøring av dataene må ses i sammenheng med andre aktørers, forvaltningens og allmennhetens behov for innsyn i opplysninger som har betydning for miljøet.

Nytt fjerde ledd i § 15 foreslås slik:

Når badebehandlingsvann tilsatt legemidler tømmes andre steder enn ved akvakulturanlegget, skal tømningen skje mens fartøyet er i fart. Opplysninger om tidspunkt, geografisk posisjon, lokalitet og legemiddel som tømningen gjelder skal meldes til Fiskeridirektoratet. Melding om tømning skal sendes inn på den måten tilsynsmyndigheten bestemmer.

Når kravene til brønnbåt tas inn akvakulturdriftsforskriften i nytt tredje og fjerde ledd, kan forskrift om endring i forskrift om transport av akvakulturdyr FOR-2017-02-27-273 oppheves.

Rensing av behandlingsvann tilsatt legemidler

Vi er kjent med at det utvikles nye løsninger hva gjelder rensing av behandlingsvann som er tilsatt legemidler. De nevnte kravene om utslipp av badebehandlingsvann tilsatt legemidler gjelder i utgangspunktet selv om badebehandlingsvannet har vært gjennom en rensesprosess, jf. akvakulturdriftsforskriften § 15b og forskrift om transport av akvakulturdyr § 22a. Dette er blant annet begrunnet i at det ikke ble tatt høyde for at badebehandlingsvannet kan renses da bestemmelsene ble vedtatt, og at det i dag ikke foreligger godkjente løsninger som sikrer at badebehandlingsvannet er tilstrekkelig renses.

Virksomheter som i dag omfattes av det personelle virkeområdet til forskrift om transport av akvakulturdyr, og foretar utslipp av badebehandlingsvann, har et selvstendig ansvar etter § 22a. For øvrig gjelder akvakulturdriftsforskriften § 15b for innehaver av akvakulturtilatelse, også dersom innehaver benytter seg

av vare- og tjenesteprodusent til å utføre utslippet. Det kan søkes om dispensasjon fra kravene, jf. akvakulturdriftsforskriften § 68 første ledd, jf. 67 første ledd og forskrift om transport av akvakulturdyr § 26 andre ledd. Det må i behandlingen av søknader om dispensasjon fra kravene om utslipp av badebehandlingsvann blant annet foretas en vurdering av om det foreligger dokumentasjon som viser at badebehandlingsvannet er tilstrekkelig rensset.

Dersom de foreslåtte endringene i dette høringsnotatet vedtas, vil reglene om utslipp gjelde for innehaver av akvakulturtillatelse, og for vare- og tjenesteprodusenter «til akvakulturnæringen», jf. foreslåtte endring i akvakulturdriftsforskriften § 2. Betydningen av eventuell rensing av behandlingsvann må da inngå i risikovurderingen som skal gjøres i forkant av utslipp, jf. forslaget til ny § 15 tredje ledd.

7.7. Forslag til endringer av § 15 Bruk av legemidler og andre kjemikalier

Det foreslås at § 15 første ledd gjelder for både innehaver av akvakulturtillatelse og vare- og tjenesteprodusent. For å tydeliggjøre at kravene i første ledd er knyttet til utslipp som kan føre til uakseptable miljøeffekter, er dette føyd til i overskriften og i første ledd. Den foreslåtte endringen i første ledd innebærer at også vare- og tjenesteprodusentens aktsomhetsplikt kommer klart frem. Endringen i § 15 første ledd må ses i lys av det generelle kravet til forsvarlig miljømessig drift i den foreslåtte endringen i § 5, jf. også akvakulturloven § 12.

Det foreslås videre at andre ledd utvides til å gjelde ikke bare for behandling mot lakselus, men for alle typer behandling med legemidler. På denne måten vil også behandling mot blant annet skottelus og AGD omfattes av bestemmelsen. I andre ledd foreslås «fisk» erstattet med «akvakulturdyr», jf. § 4c, slik at kravene er uavhengige av hva slags vannlevende dyr som skal behandles med legemidler.

Det foreslås inntatt en presisering i § 15 andre ledd, fra «vurdering» til «risikovurdering», uten at dette medfører noen materiell endring. Dette foreslås for å tydeliggjøre sammenhengen med forskrift om IK-akvakultur § 5 tredje ledd bokstav f, og enhetlig begrepsbruk for øvrig, jf. blant annet akvakulturdriftsforskriften § 37 annet ledd.

Det foreslås at nytt tredje ledd angir nærmere krav til både innehaver og vare- og tjenesteprodusenten når legemidler slippes ut. Bestemmelsen er funksjonsbasert, og erstatter detaljkravene i §§ 15a og 15b og i transportforskriften § 22a. Ved utslipp av legemidler eller behandlingsvann med legemidler har både innehaver og vare- og tjenesteprodusenten et selvstendig ansvar for at utslippet skjer på en miljømessig forsvarlig måte. Myndighetene har utarbeidet veiledning til både innehaver og tjenesteprodusenten. Slike veiledere må oppdateres og revideres ved behov, basert på ny kunnskap og utvikling.

I nytt fjerde ledd foreslås det videreføring av krav i transportforskriften § 22a om at tømningen skal skje mens fartøyet er fart. Det foreslås også at opplysninger om tømningen skal sendes inn til Fiskeridirektoratet, jf. § akvakulturloven 24, og må ses i sammenheng med foreslått § 10 om journalføring. Opplysningene vil sikre åpenhet om tømningen.

Som følge av forslag til nytt tredje og fjerde ledd blir dagens tredje ledd nytt femte ledd. I femte ledd foreslås det presisert at varslingsplikten ikke gjelder ved bruk av beroligende og bedøvende midler brukt ved bl.a. lusetelling og veiing av fisk.

§ 15 foreslås slik:

§ 15. Bruk *og/eller utslipp* av legemidler og andre kjemikalier

Ved bruk *og/eller utslipp* av legemidler og andre kjemikalier skal det vises særlig aktsomhet for å unngå uakseptable effekter på det omkringliggende miljø.

Det skal foreligge en *risikovurdering* av de lokale forhold som har betydning for spredningen av legemidler for behandling av *akvakulturdyr fisk mot lakselus* i det omkringliggende miljø og beskrivelse av organismer i området som kan påvirkes negativt av slike stoffer. I tillegg skal det beskrives tiltak som kan iverksettes for å redusere negativ miljøpåvirkning av slike stoff.

Det skal foreligge en risikovurdering av de lokale forhold som har betydning for spredningen av legemidler ved utslipp i det omkringliggende miljø og beskrivelse av organismer i området som kan påvirkes negativt av slike stoffer. Dette gjelder både når legemidler slippes ut fra anlegget og når tømning skjer andre steder enn ved akvakulturanlegget.

Når badebehandlingsvann tilsatt legemidler tømmes andre steder enn ved akvakulturanlegget, skal tømningen skje mens fartøyet er i fart. Opplysninger om tidspunkt, geografisk posisjon, hvilken lokalitet og hvilket legemiddel tømningen gjelder skal meldes til Fiskeridirektoratet. Melding om tømning skal sendes inn på den måten tilsynsmyndigheten bestemmer.

Dersom akvakulturdyr tilføres legemidler som medfører plikt til å holde akvakulturdyrene tilbake (tilbakeholdelsestid), skal dette varsles ved skilt som skal stå sammen med skilt med lokalitetsnummer. Skiltet skal kunne ses fra sjøen og annen naturlig adkomst. Varslingsplikten gjelder fra påbegynt behandling og til tilbakeholdelsestiden for det aktuelle medikamentet som benyttes er utløpt. *Varslingsplikten gjelder ikke ved bruk av beroligende og bedøvende legemidler ved rutinemessig telling av lakselus.*

8. Forslag om endring av forskrift om reaksjoner, sanksjoner med mer ved overtredelse av akvakulturloven – overtredelsesgebyr

8.1. Vare- og tjenesteprodusenter inntas i akvakulturdriftsforskriften

Vare- og tjenesteprodusenter er omfattet av forskrift om reaksjoner, sanksjoner med mer ved overtredelse av akvakulturloven ved at de kan ilegges overtredelsesgebyr for overtredelse av IK-akvakultur § 4 og § 5, jf. § 7 bokstav f.

Det synes hensiktsmessig, forutsatt at endringene foreslått i dette høringsnotatet vedtas, at man kan ilegge overtredelsesgebyr til vare- og tjenesteprodusenter for brudd på akvakulturdriftsforskriften med hjemmel i § 7 d), jf. akvakulturloven § 30. Det foreslås at endringene som er beskrevet i dette høringsnotatet, implementeres i de allerede nevnte bestemmelsene i § 7 d). På denne måten vil Fiskeridirektoratet kunne ilegge overtredelsesgebyr til både vare- og tjenesteprodusenter og innehaver av akvakulturtillatelse, ved overtredelse av de nevnte bestemmelsene i § 7.

8.2. Gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming

Kravene ved gjennomføring av aktiviteter som kan medføre risiko for rømming som foreslås i § 37a, er ment å ivareta miljøhensynet ved å stille krav til innehaver av akvakulturtillatelse. Rømt oppdrettsfisk kan medføre risiko for genetisk endring av de ville laksebestandene, og fare for spredning av sykdom og lus. Det foreslås derfor at akvakulturdriftsforskriften § 37a føyes til i forskrift om reaksjoner, sanksjoner med mer ved

overtredelse av akvakulturloven § 7 bokstav d, slik at overtredelse av de nevnte bestemmelsene kan åpne for å ilegge innehaver overtredelsesgebyr.

8.3. Bruk og utslipp av legemidler

Akvakulturdriftsforskriften er etter 2017 strammet inn med regler knyttet til utslipp av legemidler mot lakselus, som skal bidra til å forebygge uakseptable effekter på det omkringliggende miljøet. De foreslåtte endringene i § 15 vil ivareta miljøhensynet ved å stille minst like strenge krav til innehaver av akvakulturtilatelse og vare- og tjenesteprodusent i forbindelse med utslipp av legemidler. Det er også et nytt forslag om at brønnbåter skal melde fra når behandlingsvann med legemidler tømmes annet sted enn ved lokaliteten.

Det er i dagens regelverk ikke andre sanksjonsmuligheter for Fiskeridirektoratet enn at overtredelser av kravene i §§ 15, 15a, 15b og § 22a vil måtte anmeldes til politiet. I en sak der en miljøorganisasjon hadde anmeldt et havbrukselskap for å ha brukt legemiddel mot lakselus nær rekefelt høsten 2017, godtok selskapet et forelegg på 550 000 kr. Vi mener at det er hensiktsmessig at også overtredelser knyttet til bruk og utslipp av legemidler omfattes av adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr.

Utslipp av legemidler kan medføre uakseptable miljøeffekter, og det foreslås derfor at det blir anledning til å ilegge overtredelsesgebyr for overtredelse av § 15. Det foreslås at § 15 føyes til i § 7 d) slik at overtredelse av bestemmelsen kan åpne for ileggelse av overtredelsesgebyr til både innehaver av akvakulturtilatelse og vare- og tjenesteprodusenter.

8.4. Teknisk standard for landbaserte akvakulturanlegg for fisk

Forskrift om krav til teknisk standard for landbaserte akvakulturanlegg²⁶ for fisk trådte i kraft 1. januar 2018 og ble sist endret 19. oktober 2019. Forskriften skal bidra til å forebygge rømming av fisk fra landbaserte akvakulturanlegg gjennom å sikre forsvarlig teknisk standard på anleggene. Etter forskriftens § 23 skal innehaver sørge for at det til enhver tid foreligger en oppdatert rømmingsteknisk rapport for akvakulturanlegget, og det er angitt hva rapporten skal inneholde.

Etter forskrift om reaksjoner, sanksjoner med mer ved overtredelse av akvakulturloven kan Fiskeridirektoratet etter § 7 e) ilegge overtredelsesgebyr for overtredelse av NYTEK-forskriften § 24 krav om anleggssertifikat.²⁷ Krav om rømmingsteknisk rapport for landbaserte anlegg kan sammenlignes med krav om anleggssertifikat for flytende akvakulturanlegg. Begge forskriftene har som formål å forbygge rømming gjennom å sikre forsvarlig teknisk standard på anleggene. Det foreslås at det også blir anledning til å ilegge overtredelsesgebyr for overtredelse av § 23 om krav om rømmingsteknisk rapport.

Det foreslås at § 23 (rømmingsteknisk rapport) føyes til i ny bokstav h) i § 7, slik at overtredelse av bestemmelsen kan åpne for ileggelse av overtredelsesgebyr til innehaver av akvakulturtilatelse.

8.5. Forslag til endring av § 7 Overtredelsesgebyr

Det foreslås at forskrift om reaksjoner, sanksjoner med mer ved overtredelse av akvakulturloven endres i henhold til forslaget.

§ 7 foreslås slik:

²⁶ Forskrift 19. juni 2017 nr. 941 om krav til teknisk standard for landbaserte akvakulturanlegg for fisk.

²⁷ Forskrift 16. august 2011 nr. 849 om krav til teknisk standard for flytende akvakulturanlegg (NYTEK-forskriften).

Fiskeridirektoratet kan ilegge overtredelsesgebyr for overtredelse av følgende bestemmelser:

(...)

d) Forskrift om drift av akvakulturanlegg § 5, § 7, § 8 første ledd, § 15, § 37, § 37a, § 38, § 39, § 41, § 42, § 43, § 44, § 45, § 47, § 47a, § 48, § 48a, § 48b og § 48c.

(...)

h) *Forskrift om krav til teknisk standard for landbaserte akvakulturanlegg for fisk § 23 (rømmingsteknisk rapport).*

9. Forslag om tilpasninger for havbruk til havs

9.1. Sikkerhetssone

§ 18 Fiske- og ferdselsforbud

Akvakulturdriftsforskriften har i § 18 forbud mot fiske og ferdsel ved akvakulturanlegg; «Det er forbudt å drive fiske nærmere anlegget enn 100 meter og å ferdes nærmere enn 20 meter. Avstanden måles fra en rett linje trukket mellom anleggets faktiske ytterpunkt i overflaten». Forbudet i § 18 er absolutt. Med unntak av utstrekning i antall meter skiller ikke ordlyden mellom beskrivelsen av de to sonene.

I akvakulturdriftsforskriften § 2 er det personelle virkeområdet til § 18 presisert, og retter seg mot allmennheten, «enhver person», samt «ethvert skip og fartøy, samt annen innretning som kan navigeres...». Hensikten med denne tilføyelsen, som ble gjort i 2008, var å sikre at ROV (navigerbar innretning) som ikke ble anvendt i forbindelse med driften, skulle rammes av ferdselsforbudet og ikke lovlig skulle kunne ta seg inn under akvakulturanlegg.

Av § 18 første punktum framgår det at det er forbudt å drive fiske og ferdsel nærmere «anlegget» enn henholdsvis 100 og 20 meter. «Akvakulturanlegg» er definert i § 4 b), og betyr også installasjoner. Etter § 4 k er en installasjon: «innretning der akvakulturdyr kan føres, behandles eller oppbevares, inkludert fortøyninger». Definisjonene av akvakulturanlegg og installasjoner i § 4 gir sammen grunnlag for å konstatere at fiske- og ferdselsforbudet gjelder i romlig forstand.

§ 18 andre punktum angir en beregningsmåte for avstandsmåling som retter seg mot publikum som ferdes i overflaten. Forskrift 19. desember 2012 om farvannsskilt og navigasjonsinnretninger, hjemlet i lov 21. juni 2019 om havner og farvann (havne- og farvannsloven), benytter uttrykket «anleggets ytterpunkter» i Vedlegg 2 – Merking av akvakulturanlegg, 3.1 Merking av ytterpunkt. Formuleringen «anleggets faktiske ytterpunkt i overflaten» er på denne måten i harmoni med havne- og farvannsloven ut fra hensynene til trafikk i overflaten, og skal forstås på samme måte. I tillegg fanger § 18 opp avstanden skal måles fra det som faktisk ligger i sjøen og som ferdende møter, og ikke knyttes til klarert areal på kart eller lignende.

Forslag om sikkerhetssone ved anlegg til havs

Akvakulturnæringens bruk av sjøen begrenser allmennhetens og yrkesfiskeres aktiviteter. Akvakultur i sjø foregår på allmenningen, men vurderes ved tildelingen som legitimt i et større samfunnsmessig perspektiv. Rundt anleggene bør andre aktiviteter enn innehavers ikke begrenses i større utstrekning enn det som er nødvendig for at akvakulturvirksomheten kan drive på forsvarlig måte. Akvakulturloven § 17 regulerer utnytting og bruk av lokaliteter og tredje ledd lyder: «*Departementet kan i forskrift avgrense eller forby ferdsel og annen bruk av lokaliteter samt tilstøtende områder, herunder fiske etter andre arter enn den utsatte art, dersom dette er nødvendig av hensyn til akvakulturproduksjonen.*»

Det går fram av rapporten «Havbruk til havs, ny teknologi – nye områder»²⁸ at en sikkerhetssone på 20 meter for ferdsel, jf. akvakulturdriftsforskriften § 18, vil kunne føre til betydelig risiko for havbruksanlegg lenger til havs. Ifølge rapporten er dette for større fartøy en altfor kort frist til å kunne skifte kurs ved behov. Rapporten peker videre på at større anlegg også vil ha lengre ankerliner, og at dagens regelverk er etablert med tanke på trafikk i kystnære områder, og ikke større skip, som er vanskeligere å manøvrere. Rapporten anbefaler en sikkerhetssone på 500 meter, som er den samme sikkerhetssonen som petroleumsvirksomheter har til havs, samt at det stilles spørsmål om det bør vurderes et krav om en tilsvarende overvåking av sikkerhetssonen som det gjøres innenfor petroleumsvirksomhet.

I rapporten «Havbruk til havs, ny teknologi – nye områder» kap. 6 omtales andre hensyn og interesser i havrommet. Dette dreier seg om fiskeri, skipstrafikk, friluftsliv og reiseliv, forsvarets interesser, olje- og gass, fornybar energi, rørledninger og el-kabler, lagring av CO₂ under havbunnen og mineralutvinning på havbunnen. For faste installasjoner som påvirker sikkerheten eller fremkommeligheten i sjø vil det være behov for sikkerhetssone rundt installasjonen, noe som er gjort for f.eks. petroleumsvirksomhet og havvind. Etablering av sikkerhetssoner ved akvakulturanlegg til havs vil i større eller mindre grad ha konsekvenser for disse interessene.

For petroleumsvirksomhet reguleres sikkerhetssoner i forskrift 12. februar 2010 nr. 158 om helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten og på enkelte landanlegg (rammeforskriften) kap. VIII – Sikkerhetssoner til havs. §§ 51–61 har bestemmelser knyttet til bl.a. etablering, midlertidig utelukkelses- og fareområde, opphevelse, overvåking, merking og kunngjøring.

Ved kongelig resolusjon ble det 20. juni 2020 avgjort at områdene Utsira Nord og Sørlege Nordsjø II skal åpnes for søknader om havvind (fornybar energiproduksjon) til havs, og det ble da mulig å søke konsesjon til vindkraftprosjekt til havs. For innretning for fornybar energiproduksjon som befinner seg over eller under havoverflaten, og som utgjør et hinder for fartøy, er det med hjemmel i lov 4. juni 2010 nr. 21 om fornybar energiproduksjon til havs (havenergilova) fastsatt forskrift 15. september 2016 nr. 1066 om merking av og etablering av sikkerhetssoner tilknyttet innretning for fornybar energiproduksjon.

Skipstrafikk reguleres av forskrift 1. desember 1975 nr. 5 om forebygging av sammenstøt på sjøen (sjøveisreglene). Sjøveisreglene er internasjonale regler som gjelder for alle fartøy i rom sjø og i alle tilstøtende farvann som kan befares av sjøgående fartøy. Det er bl.a. regler for styring og seilas, lanterner og signalfigurer, lyd- og lyssignaler, og gitt regler for fartøy som holder på med å fiske.

Dagens akvakulturinstallasjoner ligger fast posisjonert på en lokalitet, dvs. et areal i overflaten med klarerte ytterpunkter og med fortøyninger på bunnen ut over overflatearealet. Rapporten «Havbruk til havs, ny teknologi – nye områder» beskriver nærmere mobile akvakulturanlegg som kan være aktuelle for oppdrett i fremtiden. Tre aktuelle eksempler er beskrevet i kap. 7.4.4:

- mobile anlegg med én lokalitet
- mobile anlegg med to lokaliteter
- mobile anlegg i bevegelse gjennom hele produksjonsperioden

Akvakulturanlegg som flyttes eller flytter seg med fisk som en del av den regulære driften, vil ha bruk for seilingsruter (seilingskorridorer) hvor anleggene ikke forutsettes oppankret eller fast posisjonert på annen

²⁸ «Havbruk til havs, ny teknologi – nye områder», rapport utarbeidet av interdepartemental arbeidsgruppe ledet av Nærings- og fiskeridepartementet, 15.1.2019.

måte. Dersom det skal åpnes for akvakultur i mobile anlegg og hvordan slike seilingsruter skal reguleres, vil dette kreve/forutsette forskriftendringer hjemlet i akvakulturloven.

På samme måte som ved behandling av søknader om klarering av lokaliteter i dag, legges det til grunn at eventuelle arealmessige konflikter, inkludert ferdsel, ved etablering av akvakulturanlegg til havs avklares i søknadsprosessen. Dette kan f.eks. gjelde trafikkseparasjonssystemer og trafikkstrømmer for skipstrafikken, fiskefelt og oljeinstallasjoner. Sikkerhetssone ved fast posisjonerte akvakulturanlegg vil derfor få betydning for andre interessers ferdsel.

Dersom akvakulturinstallasjoner skal forflytte seg av egen maskin, er det naturlig at slike mobile anlegg underlegges sjøveisreglene. På samme måte som for fastposisjonerte akvakulturanlegg, vil seilingsruter på forhånd måtte avklares i forhold til andre interesser og hensyn. Seilingsruter bør dermed kunne kartfestes og kunngjøres.

Det vil være nødvendig med en større sikkerhetssone med fiske- og ferdselsforbud ved akvakulturanlegg til havs enn det gjeldende fiske- og ferdselsforbudet for kystnær akvakultur. Videre vil det være behov for avstandskrav uavhengig av type installasjon og næringsaktivitet, og det anses som en fordel at slike soner med avstandskrav er harmonisert mellom de ulike regelverkene. Både fiske og ferdsel til havs foregår med større fartøyer og kommersielle aktører, og ut fra risikobildet er det ikke grunn til å ha andre avstandskrav for fiske og ferdsel mot akvakulturanlegg til havs enn for petroleumsinstallasjoner.

Det foreslås en sikkerhetssone på 500 meter ved akvakulturanlegg til havs med hjemmel i akvakulturloven § 17. Dette er også i samsvar med Havrettskonvensjonen. Innenfor denne sikkerhetssonen vil det være forbud mot fiske og ferdsel, og det skiller ikke mellom aktivitetene fiske og ferdsel i avstandskravet. Forbudet vil gjelde for «enhver», jf. § 2 andre ledd siste setning. Forbudet skal ellers forstås på samme måte som gjeldende § 18, forklart ovenfor, der avstanden måles på samme måte. Det følger av § 67 at Fiskeridirektoratet er tilsynsmyndighet, og etter § 68 i særlige tilfeller kan dispensere fra forbudet.

Ordlyden i gjeldende § 18 legger til grunn at det er utplassert et akvakulturanlegg før fiske- og ferdselsforbudet i sikkerhetssonen gjelder. Før et akvakulturanlegg etableres, under drift eller ved avvikling/opprydding, vil det også kunne være nødvendig med de samme forbudene, og dermed behov for å kunne etablere midlertidige sikkerhetssoner til havs. Dette kan være tilfelle ved eksempelvis etablering av forankring, utplassering av utstyr i overflaten o.l. Det foreslås at Fiskeridirektoratet etter søknad kan opprette midlertidig sikkerhetssone dersom det er nødvendig ut fra hensynet til akvakulturproduksjonen, jf. akvakulturloven § 17. Varighet og geografisk utstrekning av midlertidige sikkerhetssoner må basere seg på forholdsmessighet, og ikke gå ut over de behov den konkrete situasjonen tilsier.

På samme måte som for annen næringsaktivitet til havs, vil det også for akvakulturanlegg til havs være behov for kunngjøring i god tid før en sikkerhetssone etableres. Kunngjøringen må inneholde opplysninger om sikkerhetssonen og de forbudene eller begrensningene som gjelder for den. Sonens posisjon, utstrekning og varighet samt eventuell merking og andre nødvendige opplysninger må oppgis. Etter akvakulturdriftsforskriften § 17 andre ledd følger det at «*Ved permanent opphør av drift på en lokalitet skal det sørges for fullstendig opprydding, herunder fjerning av installasjoner over og under vann. Fullstendig opprydding skal være fullført senest innen 6 måneder etter opphør.*» Etter opprydding må sikkerhetssonen oppheves, og dette må kunngjøres på tilsvarende måte. Etablering og opphevelse av eventuelle midlertidige sikkerhetssoner skal også kunngjøres. Det foreslås at innehaver av akvakulturtilatelse har ansvar for nødvendig kunngjøring. Fiskerimyndighetene vil måtte utarbeide nærmere rutiner for slik kunngjøring. Det vil være naturlig å se hen til hvordan dette gjøres for petroleumsvirksomhet, der slike rutiner er etablert.

Sikkerhetssone ved akvakulturanlegg til havs vil få konsekvenser i nye områder. Konsekvensene knyttet til ferdselsforbud vil kunne ha ulike konsekvenser for de ulike interesser; fiskeri, skipstrafikk, friluftsliv og reiseliv, forsvarrets interesser, olje og gass, fornybar energi, rørledninger og el-kabler, lagring av CO₂ under havbunnen og mineralutvinning på havbunnen.

Vi ber spesielt høringsinstansene om innspill om hvilken betydning sikkerhetssone (med ferdselsforbud) vil få. Vi ber også om innspill til eventuell betydning seilingsruter for mobile anlegg vil ha.

Akvakulturdriftsforskriften § 18 nytt annet ledd foreslås slik:

Utenfor en nautisk mil utenfor grunnlinjen er det forbudt å drive fiske eller å ferdes nærmere anlegget enn 500 meter. Avstanden måles på samme måte som i første ledd. Fiskeridirektoratet kan etter søknad fastsette en midlertidig sikkerhetssone dersom dette er nødvendig av hensyn til akvakulturproduksjonen. I god tid før en sikkerhetssone etableres eller oppheves skal innehaver av akvakulturtillatelse sørge for nødvendig kunngjøring.

Forslagene innebærer ikke noen endring av fiske- og ferdselsforbud ved etablerte eller nye anlegg innenfor en nautisk mil utenfor grunnlinjen (første ledd).

9.2. Behandling av søknader om akvakultur til havs

Tildelingsregelverket, jf. akvakulturloven § 3 og kap. 4.1, er ikke særlig tilpasset behandling av søknader utenfor plan- og bygningslovens virkeområde, dvs. «til havs». Utenfor én nautisk mil utenfor grunnlinjene er det en statlig oppgave å ivareta arealinteressene. Fylkeskommunene har ikke noen absolutt avgrensning i sjø, slik at det heller ikke uten videre ville være klart hvilken fylkeskommune som skulle behandle slike søknader dersom det var en naturlig oppgave å tillegge regionale myndigheter.

I laksetildelingsforskriften er det i dag ingen dispensasjonsadgang i særlige tilfeller, noe det er i forbindelse med tildeling etter andre forskrifter – forskrift om tillatelse til akvakultur av andre arter enn laks, ørret og regnbueørret, forskrift om fangstbasert akvakultur og havbeiteforskrifta. Det kan være særlige tilfeller under søknadsbehandlingen både ved klarering av lokaliteter til havs og nærmere kysten som begrunner at det kan gis dispensasjon.

Ettersom behandlingen av søknader om havbruk til havs kan innebære større utredninger og involvering av flere og andre sektormyndigheter, er ikke slike søknader tilpasset forskrift om samordning og tidsfrister i behandlingen av akvakultursøknader.

Det foreslås å forskriftsfeste den etablerte rettstilstanden for behandling av akvakultursøknader til havs i laksetildelingsforskriften. Videre foreslås det at Fiskeridirektoratet i særlige tilfeller kan dispensere fra laksetildelingsforskriften, samt at slike søknader ikke omfattes av forskrift om samordning og tidsfrister i behandlingen av akvakultursøknader. For å sørge for sammenheng i regelverket foreslås det nødvendige oppdateringer i samsvar med dagens rettstilstand også i andre forskrifter om tildeling.

I laksetildelingsforskriften foreslås følgende endringer:

§ 5 nytt tredje ledd foreslås slik:

Utenfor én nautisk mil utenfor grunnlinjene kan Fiskeridirektoratet etter søknad gi tillatelse etter denne forskriften.

Ny § 40a Dispensasjon foreslås slik:

Fiskeridirektoratet kan i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsene i denne forskriften.

I forskrift om samordning og tidsfrister i behandlingen av akvakultursøknader foreslås § 2 nytt andre ledd slik:

Forskriften gjelder ikke for søknadsbehandling av klarering av lokaliteter utenfor én nautisk mil utenfor grunnlinjene.

I forskrift om tillatelse til akvakultur av andre arter enn laks, ørret og regnbueørret foreslås § 4 tredje ledd, nytt andre punktum slik:

Utenfor én nautisk mil utenfor grunnlinjene kan Fiskeridirektoratet etter søknad gi tillatelse etter denne forskriften.

I forskrift om fangstbasert akvakultur foreslås § 4 andre ledd, nytt andre punktum slik:

Utenfor én nautisk mil utenfor grunnlinjene kan Fiskeridirektoratet etter søknad gi tillatelse etter denne forskriften.

Havbeitetillatelser tildeles med tidsavgrensning, og er en lite utviklet produksjonsform med et fåtall tillatelser registrert i Akvakulturregisteret. I § 5 første ledd fremgår det «Fiskeridepartementet kan avgrense talet på tildelte løyve nasjonalt, regionalt og lokalt, for å sikre at havbeitenæringa får ei forsiktig utvikling med omsyn til konsekvensar for miljø, utøving av allemannsrett og andre næringsinteresser.» En oppdatering av havbeiteforskriften som vil kunne forstås som en åpning for havbeite til havs anses ikke å være i tråd med dette. I havbeiteforskriften foreslås det derfor at virkeområdet avgrenses til innenfor en nautisk mil utenfor grunnlinjene.

I havbeiteforskrifta foreslås § 2 nytt andre ledd slik:

Forskrifta gjeld ut til ei nautisk mil utanfor grunnlinjene.

10. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er vanskelig å tallfeste gevinsten av for eksempel redusert rømmingsrisiko. Høringsinstansene inviteres likevel særskilt til å anslå merkostnadene av forslaget og gi sitt innspill til om det er deres vurdering at de overstiger forventede gevinster.

10.1. Innehaver og vare- og tjenesteprodusenter

De foreslåtte endringene i akvakulturdriftsforskriften vil medføre at det blir helt klart at alle som er involvert i drift av akvakulturanlegg og tilhørende aktiviteter/arbeidsoperasjoner, er ansvarlige for at dette foregår på en miljømessig forsvarlig måte. Det viktigste formålet er å hindre rømming av fisk som i årevis har vært en av næringens største utfordringer. Arbeidsoperasjoner ved anleggene blir stadig mer automatiserte, noe som kan øke faren for at hendelser inntreffer uten at noen oppdager det dersom det ikke samtidig stilles krav til dem som igangsetter arbeidet. Endringene som foreslås, understreker at innehaver og vare- og tjenesteprodusent har like stort ansvar i forbindelse med sine aktiviteter som utføres i tilknytning til drift av akvakulturanlegg.

Forskrift om IK-akvakultur har vært gjeldende for vare- og tjenesteprodusenter siden den ble vedtatt, men det har lenge vært et behov for å konkretisere hva som ligger i kravene. Forslaget om at de viktigste miljø- og rømmingsforebyggende bestemmelsene for ettertiden også skal gjelde for vare- og tjenesteprodusenter, vil

medføre at disse må gjennomgå sine risikovurderinger og rutiner, og oppdatere dem slik at de nye kravene blir implementert.

Samlet vil forslaget ha noen konsekvenser av både økonomisk og administrativ art, men sett opp mot den gevinsten som oppnås med hensyn til mer miljømessig forsvarlig gjennomføring av aktiviteter, og det ansvaret som påhviler alle aktører i næringen, anses det som akseptabelt.

Nærmere om krav for å hindre, oppdage og begrense rømming

Det foreslås nytt krav til om kompetanse for å hindre, oppdage og begrense rømming for personell som deltar i aktiviteter med risiko for rømming. Kravet er foreslått å gjelde for både innehaver og vare- og tjenesteprodusenter, og er en nærmere konkretisering av akvakulturloven § 22. Det gjennomføres i dag slik opplæring i regi av bl.a. næringsorganisasjonene, men også bedriftsintern opplæring. Kravet vil dermed ikke føre til noe særlig økte kostnader for innehaver. Vi anser at kravet vil kunne oppleves som nytt for vare- og tjenesteprodusenter og at disse vil få kostnader knyttet til opplæring. Om det legges til grunn priser for dagens kurs, vil direkte utgifter pr. deltaker være i størrelsesorden 2000-4000 kroner pluss ev. reise.

Vare- og tjenesteprodusenter har ikke tidligere vært underlagt krav om å ha beredskapsplan som foreslått i § 7 femte ledd, eller krav om rømmingsmelding i § 38. Selv om kravene kan føre til merarbeid for vare- og tjenesteprodusenter, anser vi likevel at dette er både i egen interesse og til fordel for disse aktørene.

De foreslåtte kravene til planlegging, kommunikasjon og tilstedeværelse sammen med overvåking av produksjonsenheter i sjø ved gjennomføring av aktiviteter, tydeliggjør innehavers ansvar, også når vare- og tjenesteprodusenter gjennomfører/deltar i aktiviteter med risiko for rømming. Avhengig av hvilke rutiner som foreligger i dag, vil både innehaver og vare- og tjenesteprodusenter kunne måtte bruke mer ressurser og tid på samhandling og samarbeid. Dersom forslaget vedtas, må innehaver påregne økte utgifter knyttet til overvåking av produksjonsenheter i forbindelse med arbeidsoperasjoner.

Forslaget om krav til nøyaktighet for antall fisk dreier seg til den usikkerheten rundt data for antall rømt fisk og antall fisk i produksjonsenheter. Telleutstyret oppgis å ha høy nøyaktighet, samtidig som innehaver ofte rapportere at gjennomførte tellinger av fisk er beheftet med en høyere feilmargin. Det antas at dette i de fleste tilfeller knytter seg til at telleutstyret ikke brukes i samsvar med brukerhåndbok og/eller utilstrekkelige rutiner for gjennomføring av tellingen. Det er allerede krav om rapportering og journalføring av antall fisk i produksjonsenheten, noe som fordrer gode rutiner i den daglige driften. Vi legger til grunn at det er forbedringsmuligheter og potensial for mer nøyaktighet for antall fisk. Forslaget kan medføre at innehaver vil måtte gjennomføre telling underveis i produksjonssyklusen for å ha kontroll på antall fisk iht. foreslått krav, noe som da vil føre til økte kostnader. Dersom tellingen kan gjennomføres som del av annen arbeidsoperasjon, vil kostnadene kunne reduseres noe; dette forutsetter at telleutstyr brukes i samsvar med brukerhåndbok og med rutiner for telling.

Nærmere om krav ved bruk og utslipp av legemidler

Det anses som en fordel at reglene for innehaver og brønnbåt (vare- og tjenesteprodusenter) samles i samme forskrift, og gir bedre forutsetninger for samarbeid og samhandling. Legemiddelbruken i dag er hovedsakelig er mot lakselus. Kravene om bruk og utslipp av legemidler nå utvides til å omfatte legemidler generelt, og ikke spesielt mot lakselus, vil derfor ha mindre konsekvenser.

Ifølge någjeldende regelverk er det krav om at vare- og tjenesteprodusentene som del av internkontrollen skal gjennomføre risikovurderinger og iverksette tiltak for å oppfylle akvakulturlovgivningen, jf. forskrift om IK-Akvakultur § 5. De foreslåtte endringene i akvakulturdriftsforskriften vil stille tydeligere krav til blant annet hva som skal risikovurderes når legemidler slippes ut. Videre foreslås det at krav til brønnbåt ved

tømming av badebehandlingsvann flyttes til akvakulturdriftsforskriften. Vi legger også til grunn at journalføring i dag gjøres som del av internkontrollen. Konkretisering av gjeldende krav i akvakulturdriftsforskriften anses ikke å medføre noen særlige administrative eller økonomisk konsekvenser for brønnbåter.

Kravet om å sende inn melding med opplysninger fra tømming av badebehandlingsvann med legemidler vil medføre noe merarbeid med å sende meldingen til Fiskeridirektoratet. Vi legger til grunn at dette er opplysninger som både brønnbåt og innehaver journalfører, og derfor vil det for brønnbåt være lite merutgifter forbundet med å sende dem inn. Det er både av egen interesse og til fordel for aktørene, at opplysninger om tømming er tilgjengelig, for å kunne vurdere samlet belastning i et område ved planlegging av tømming. Samtidig vil det bidra til full åpenhet i data når tømming skjer andre steder enn ved akvakulturanlegget.

Nærmere om havbruk til havs – for innehaver

Forslaget om sikkerhetssone ved akvakulturanlegg til innebærer at innehaver må sørge for kunngjøring av sikkerhetssone, både ved etablering og opphevelse. Innehaver må også vurdere om det er behov for å søke om midlertidig sikkerhetssone. Det medfører at innehaver får kostnader ved etablering og opphevelse av sikkerhetssone og eventuell søknad om midlertidig sikkerhetssone. Gitt de samlede kostnader knyttet til både etablering og drift av akvakulturanlegg til havs, anses de administrative og økonomiske konsekvensene knyttet til sikkerhetssone å være marginale for innehaver.

Forslaget knyttet til behandling av akvakultursøknader til havs vil klargjøre for søker hvem som skal behandle søknaden, noe som anses positivt. Dette vil ikke ha noen administrative eller økonomiske konsekvenser for innehaver.

10.2. Allmennheten

Forslaget om sikkerhetssone for havbruksanlegg til havs vil gjelde for «enhver». I dag er det ingen akvakulturanlegg i havområder utenfor kommunens planområde. Etablering av sikkerhetssoner ved akvakulturanlegg til havs vil få konsekvenser for de interesser og aktiviteter som foregår i områder der det ikke tidligere har vært akvakulturvirksomhet. For alle som ferdes til havs, inkludert utøvere av fiske, er det kjent at det rundt andre typer installasjoner er sikkerhetssoner med restriksjoner. Dette er derfor ikke noe helt nytt. Det er også en vesentlig forskjell ved at aktørene som ferdes til havs i hovedsak er kommersielle, sammenlignet med ferdsel som skjer mer kystnært. Forslaget vil likevel kunne få negative konsekvenser for dem som berøres av ferdselsforbudet, ved at det blir nye områder til havs der det blir forbudt å ferdes. Det legges videre til grunn at eventuelle arealmessige konflikter avklares i andre prosesser forut for at akvakulturanlegget kommer i drift. Negative konsekvenser knyttet til selve ferdselsforbudet i sikkerhetssonen anses dermed å være liten.

Forslaget vil i mindre grad berøre privatpersoner og deres ferdsel og aktiviteter, da dette i hovedsak foregår i kystsonen.

10.3. Forvaltningen

Forslagene til regelverksendring vil medføre en viss utvidelse av tilsynsaktiviteten for Fiskeridirektoratet, fordi en konkretisering av vare- og tjenesteprodusenters plikter gjør dem mer tilgjengelige og tydelige. Dette kan føre til at både flere og andre vare- og tjenesteprodusenter enn i dag følges opp med tilsyn. Dette vil få en økonomisk og administrativ konsekvens. Samtidig vil de foreslåtte regelverksendringene bidra til et mer effektivt tilsyn med vare- og tjenesteprodusenter.

Fiskeridirektoratet vil måtte utarbeide skjema for melding om rømming eller mistanke om rømming for vare- og tjenesteprodusenter og skjema for melding om tømming av badebehandlingsvann. Veiledning for hhv. brønnbåt og innehaver om bruk og utslipp av legemidler vil også måtte oppdateres i samsvar med endringene. Dette merarbeidet gir ikke noen særlige administrative eller økonomisk konsekvenser for forvaltningen, da det anses nødvendig for bedre å følge opp at drift av akvakulturanlegg og gjennomføring av aktiviteter i tilknytning til driften ikke medfører uakseptable effekter på miljøet.

Fiskeridirektoratet vil måtte sørge for nærmere beskrivelse av rutiner for kunngjøring av sikkerhetssoner ved anlegg for havbruk til havs, noe som vil medføre noen mindre administrative og økonomiske konsekvenser. Fiskeridirektoratet vil kunne se hen til etablerte rutiner for sikkerhetssoner i petroleumsnæringen og dermed dra paralleller/erfaringer fra det etablerte over i akvakulturnæringen til havs.

Forskriftsfesting av rettstilstanden ved behandling av søknader om akvakultur til havs vil ikke medføre noen administrative eller økonomiske konsekvenser for forvaltningen.